

**“ของจีน ของเธอ หรือของเรา ?” ความขัดแย้ง
ระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซียเหนือมรดกวัฒนธรรมร่วม**

โดย จิน วิน ชอง (Jinn Winn Chong)

แปลโดย เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์

(First published in English by ISEAS Publishing under the title “Mine, Yours or Ours?": The Indonesia–Malaysia Disputes over Shared Cultural Heritage, by Jinn Winn Chong, first appeared in *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol.27, No.1, April 2012, p. 1–53.

Translated with the kind permission of the publisher.)

“ การตรวจสอบประวัติศาสตร์ในบริบทที่กว้างขึ้นรวมทั้งความสัมพันธ์
ของประเทศที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง
ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ้างสิทธิ์เหนือมรดกวัฒนธรรมซึ่งจะช่วยให้
ความขัดแย้งได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นการป้องกัน
ไม่ให้เกิดปัญหาบานปลายไปสู่การใช้ความรุนแรง ”

บทคัดย่อ

ในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านในภูมิภาค อินโดนีเซียและมาเลเซียมีรากฐานทางประวัติศาสตร์และมรดกวัฒนธรรมร่วมกัน ความขัดแย้งเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงได้กลายมาเป็นปัญหาระหว่างทั้งสองประเทศอยู่บ่อยครั้ง หนึ่งในกรกระทบกระทั่งที่เกิดขึ้นเป็นระยะ และได้กลายมาเป็นประเด็นปัญหาเมื่อไม่นานมานี้เนื่องจากมีบุคคลที่สามได้นำเสนอการร่ำรับแบบดั้งเดิมของอินโดนีเซียผิดว่าเป็นวัฒนธรรมของมาเลเซีย บนพื้นฐานของเหตุการณ์ดังกล่าว บทความนี้จึงวิเคราะห์ความสลับซับซ้อนหลากหลายมิติที่แฝงอยู่ในความขัดแย้งจากการแย่งชิงมรดกวัฒนธรรม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าประเด็นขัดแย้งเล็ก ๆ มักจะนำไปสู่ความไม่ลงรอยทางการเมืองที่ยาวนานระหว่างสองประเทศ จากกรณีศึกษา เพนเดท (pendet-นาฏกรรมท้องถิ่นของบาหลี) บทความนี้แสดงให้เห็นว่าความล้มเหลวในการจัดการกับปัญหาที่ซ่อนอยู่แม้จะเป็นปัญหาเล็ก ๆ จะนำไปสู่ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงได้อย่างไร ในบทสรุป เสนอแนะว่าการพิจารณาความขัดแย้งเหล่านี้ในบริบทที่กว้างขวางขึ้นทั้งด้านประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างหนทางแก้ปัญหาที่ยั่งยืนสำหรับความขัดแย้งที่มีเหนือมรดกวัฒนธรรมร่วม

คำสำคัญ : มรดกวัฒนธรรมร่วม, สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม, ความสัมพันธ์อินโดนีเซีย-มาเลเซีย, อัตลักษณ์ภูมิภาคอาเซียน, การแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างไม่เป็นทางการ

สถานการณ์ปัญหาโดยสังเขปความขัดแย้งเรื่องเพนเดท

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2009 ดิสคัฟเวอรี แชนแนล นำเสนอชุดสารคดีชื่อ ‘Enigmatic Malaysia’ (มาเลเซียพิศวง) เน้นเนื้อหาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของมาเลเซีย (Seattle Times 2009) โฆษณารายการยาวสามสิบวินาทีที่มีภาพนาฏกรรมศักดิ์สิทธิ์ในวัดบาหลิที่เรียกว่า เพนเดท (pendet) โดยนักแสดงชาวบาหลิสองคน (Fitzpatrick 2009) โฆษณาชุดนี้ถูกมองว่าเป็นความพยายามอีกครั้งของมาเลเซียในการ “ขโมย” วัฒนธรรมอินโดนีเซีย (Abdussalam 2009) และได้สร้าง “ความโกลาหล” ให้เกิดขึ้นในอินโดนีเซีย (Schonhardt 2009b, 1) ศิลปินหลายสิบคนและชาวอินโดนีเซียอีกหลายร้อยคนนัดกันเดินขบวนที่สวนวัฒนธรรมเดนปาซาร์ (Denpasar Cultural Park) เพื่อประท้วงความผิดพลาดที่เกิดขึ้น (Prathivi and Wardany 2009) สื่อของอินโดนีเซียนำเสนอเหตุการณ์นี้และนำเสนอข่าวการถูกมาเลเซียย้ายศักดิ์ศรีต่อเนื่องอีกหลายสัปดาห์ (Hunt 2009)

เพื่อเป็นการแก้ข้อกล่าวหา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของมาเลเซีย ส่งคำขอโทษแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของอินโดนีเซีย ชี้แจงว่า ภาพยนตร์โฆษณาชิ้นนี้ไม่ได้เป็นการผลิตของรัฐบาลมาเลเซียและไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรายการส่งเสริมการท่องเที่ยว Visit Malaysia 2009 (Kandasamy 2009) ในสัปดาห์เดียวกัน เครือข่ายดิสคัฟเวอรี เอเชียแปซิฟิก (Discovery Networks Asia-Pacific) ได้ลบภาพยนตร์โฆษณานี้ออกจากสื่อของตนทั้งหมดและขอโทษอย่างเป็นทางการต่ออินโดนีเซีย และประกาศว่าภาพยนตร์สั้นดังกล่าวได้มาจากนักทำสารคดีอิสระ (Seattle Times 2009) ภายใต้ความตึงเครียดที่มีมากอยู่แล้ว **เจโร วาซิก** (Jero Wacik) รัฐมนตรีกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอินโดนีเซียปฏิเสธที่จะรับคำขอโทษ เช่นเดียวกับสื่อมวลชนจำนวนมากที่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อคำขอโทษนี้ (Belford 2009) วาซิกกล่าวอย่างชัดเจนว่าคำขอโทษไม่เพียงพอที่จะบรรเทาเบาบางเหตุการณ์ที่มาเลเซียอ้างสิทธิ์เหนือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอินโดนีเซียซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Sagita 2009, 1) ตัวอย่างหนึ่งคือการใช้เพลงพื้นเมือง ราซา ซายาง (Rasa Sayang) ในการรณรงค์ส่งเสริมการท่องเที่ยวของมาเลเซียเมื่อ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นเพลงที่อินโดนีเซียประกาศว่ามีกำเนิดในหมู่เกาะโมลุกกัน (Moluccan islands) (Antons 2009b) ความขัดแย้งเรื่องเพลง จุดประกายการต่อสู้แก่งแย่งสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม กล่าวคือทั้งสองประเทศประกาศว่าตนเป็นเจ้าของศิลปะผ้าบาติก (Marks 2009) การเชิดหนังที่เรียกว่า วายางกูลิต (wayang kulit) (Prathivi and Wardany 2009) การทำกริช (Marks 2009) และเพลงประจำชาติมาเลเซียที่ชื่อ เนการากู (Negaraku) (Farish Noor 2009) ความขัดแย้งกรณีเพนเดท จึงเป็นการจุดประกายการต่อสู้ทางวัฒนธรรมรอบใหม่ขึ้นอีกครั้งซึ่งตามมาด้วยการที่มาเลเซียอ้างสิทธิ์เหนือเครื่องดนตรีให้จังหวะที่เรียกว่า กามิลัน (gamelan) (Schonhardt 2009a) และแกงเนื้อ เรินดิง (rendang) ทั้งสองประเทศยังต่อสู้กันเพื่อความเป็นเจ้าของเครื่องดนตรีให้จังหวะทำจากไม้ไผ่ที่เรียกว่า อังกลุง (angklung) อีกด้วย (Marks 2009)

ในขณะเดียวกัน กระแสความไม่พอใจของอินโดนีเซียต่อกรณี เพนเดท ได้พัฒนาไปเป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจที่พบเห็นได้ทั่วไปและบนสังคมออนไลน์ ในวันประกาศอิสรภาพของมาเลเซีย 31 สิงหาคม ค.ศ. 2009 เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการมาเลเซียกว่าร้อยเว็บไซต์ถูกป่วนระบบและเปลี่ยนหน้าจอเป็นคำขวัญยกย่องอินโดนีเซีย (Farish Noor 2009) เป็นเวลาหลายสัปดาห์ที่ผู้ประท้วงตะโกน “*Ganjang Malaysia!*” (บดขยี้มาเลเซีย) พร้อมระดมปาไข่เน่าและก้อนหินเข้าใส่สถานทูตมาเลเซียในกรุงจาการ์ตา และยังมีการเผาธงชาติมาเลเซียด้วย (BBC 2009) นักศึกษาหลายร้อยคนก่อหวอดประท้วงในมหาวิทยาลัยทั่วอินโดนีเซีย (Seattle Times 2009) นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอย่างน้อย 13 แห่งทั่วประเทศ เผาธงชาติมาเลเซียบนพื้น (Kompas 2009) การประโคมข้าวตอกด้านมาเลเซียของสื่ออินโดนีเซียอย่างต่อเนื่องหลายสัปดาห์ส่งผลให้เกิดการตั้งกลุ่มที่เรียกว่า *Benteng Demokrasi Rakyat* (ประชาชนประชาธิปไตยแนวหน้า) หรือ *เบนเดรา (Bendera)* เทร่ไปตามถนนหนทางในกรุงจาการ์ตาบุกเข้าไปทำลายบ้านเรือนของชาวมาเลเซีย (Setiawati 2009) คนกลุ่มนี้ถือหอกไม้ไฟเป็นอาวุธ แจกจ่ายธงชาติอินโดนีเซียผืนเล็ก ๆ และเรียกตรวจบัตรประชาชนผู้ขับขี่ยวดยานที่ผ่านไปมา (Fitzpatrick 2009) แม้ว่าตำรวจอินโดนีเซียจะขับไล่คนกลุ่มนี้ออกไปจากท้องถนนแต่นั้นก็ไม่ได้หยุดยั้งการประกาศสงครามบนคาบสมุทรมุสลาร์ โบนาเวนตูรา (Mustar Bonaventura) ระดมอาสาสมัครราว 1,500 เพื่อเป็นกองทัพไปรบกับมาเลเซีย (Farrah Naz Karim 2009) พวกเขาฝึกฝนคนเหล่านี้ ทั้งด้านการต่อสู้ป้องกันตัวและทางไสยศาสตร์ (Mardiyati 2009) มีการสะสมเสบียงกรัง ยารักษาโรค อาวุธ รวมทั้งดาบขามูไรและดาวกระจายของนินจา (Belford 2009) กองกำลังนี้เรียกร้องให้ปิดสถานทูตมาเลเซียในกรุงจาการ์ตาและสถานทูตอินโดนีเซียในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ให้เรียกตัวชาวอินโดนีเซียทุกคนที่อาศัยหรือทำงานอยู่ในมาเลเซียกลับมา และประกาศสงครามกับมาเลเซีย (Mardiyati 2009) ปรากฏว่าการเรียกร้องให้ก่อสงครามกับมาเลเซียได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภานิติบัญญัติสุดโต่งในรัฐบาลอินโดนีเซีย (Ahmad Pathoni 2009, 1) เรื่องราวยิ่งบานปลายออกไปอีกเมื่อ **ดาตูก โมฮัมเมต ทาจูดีน อับดุล วาฮับ (Datuk Mohamed Tajudeen Abdul Wahab)** เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติมาเลเซีย ออกมาเรียกร้องให้เพิ่มมาตรการรักษาความปลอดภัยตลอดแนวพรมแดนมาเลเซีย และได้แจ้งเตือนทุกเหล่าทัพให้อยู่ในภาวะเตรียมพร้อมรับมือกับผู้ก่อการร้ายที่พยายามจะเข้ามาในประเทศและให้ตอบโต้บุคคลใดก็ตามที่ทำให้มาเลเซียตกอยู่ในอันตราย (Farrah Naz Karim 2009, 1)

ไนไซเบอร์สเปซ มีการกล่าวหาว่ามาเลเซียเป็นชาติหัวขโมย (a nation of thieves) (Ahmad Pathoni 2009) และเรียกมาเลเซียว่า มาลิงเซีย (Malingsia) (มาลิง [maling] แปลคร่าว ๆ ว่าการขโมย)¹ ก็เป็นที่แพร่หลาย เว็บไซต์ผลิตซ้ำข้อความแสดงความเกลียดชังอย่างรวดเร็วแสดงให้เห็นถึงความเกลียดชังของชาวอินโดนีเซียต่อมาเลเซียจากการสับสนประมาทกรณีเพนเดท (Malay Mail 2009) ที่สำคัญมีการสร้างเพจบนเฟซบุ๊ก (Facebook) ชื่อ *We Hate Malaysia* (เราเกลียดมาเลเซีย) (Didiet Drogba and Malon Babu Inggis n.d.) ใช้สัญลักษณ์เป็นรูปหุ่นโบกธงชาติอินโดนีเซีย เท้าข้างหนึ่งเหยียบอยู่บนธงชาติมาเลเซีย ในขณะที่เขียนบทความ เพจนี้มีสมาชิกมากกว่า 400,000 คน

¹ “Maling” แปลได้ว่า “ขโมย” (thieving) ดู (Anti-Maling n.d.; Anti-Malingsia n.d.; Malingsial n.d.)

สถานการณ์ปัญหาในภาพกว้าง

โชคดีที่ความพยายามในการก่อความรุนแรงโดยเบนตราถูกสกัดกั้นอย่างทันท่วงทีโดยหน่วยงานรัฐของอินโดนีเซีย และแผนการก่อสงครามกับมาเลเซียก็ไม่ได้ถูกพัฒนาจนเป็นรูปเป็นร่าง (Fitzpatrick 2009) กระนั้นก็ตาม เห็นได้ชัดว่าความโกรธแค้นของฝ่ายอินโดนีเซียได้หยั่งรากลึก ความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีอินโดนีเซียและมาเลเซียนั้นยังถือว่ามิใช่เป็นเพียงคู่กรณีเดียวของการอ้างความชอบทัບของสิทธิ์เหนือสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่หลายประเทศในภูมิภาคมีมรดกวัฒนธรรมร่วม และเกือบทุกประเทศพึ่งพามรดกวัฒนธรรมเหล่านี้ทั้งด้านการเมืองสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนา ในปัจจุบันความขัดแย้งในลักษณะคล้ายกันนี้เกิดขึ้นระหว่างกัมพูชากับไทย ทั้งเรื่องใครเป็นเจ้าของทำรำ “จิบ” (Phuket News 2011) และใครเป็นเจ้าของปราสาทพระวิหาร (Kong Sothanarith 2011) มาเลเซียและสิงคโปร์ก็มีเรื่องโต้เถียงในลักษณะคล้ายกันเกี่ยวกับอาหาร ซึ่งทั้งสองประเทศต่างอ้างว่าเป็นเจ้าของกวยเตี๋ยรสเผ็ดที่เรียกว่า ลักซา (laksa) เนื้อตุ๋นในหม้อดินเผาที่เรียกว่า บะกุดเต้ (bakuteh) และข้าวมันไก่ไฮหนาน (Looi 2009) เป็นที่ยอมรับว่าการกระทบกระทั่งทำนองนี้ดูผิวเผินเหมือนจะไม่ได้ส่งผลอะไร แต่ถ้าพิจารณาเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องจะพบว่า เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและหากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าความขัดแย้งที่เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมร่วมส่วนใหญ่จะมีประเด็นที่เกินเลยกว่าขอบเขตของสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ในทำนองเดียวกัน กรณีพิพาทจำนวนมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ดังเช่นที่ **ครัวซองและทริน** (Croissant and Trinn 2009, 41) อธิบายว่า

“ การศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนมากไม่ได้เริ่มต้นจากเรื่องทางศาสนา แต่เป็นเรื่องเส้นแบ่งทางวัฒนธรรม (along other cultural divide lines) ความรุนแรงของข้อพิพาทบางอย่างประกอบกับความคล้ายคลึงกันของศาสนา ภาษาและประวัติศาสตร์ มักจะอำพรางความจริงที่ว่าข้อพิพาทมักจะมีประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์หรือธรรมชาติที่มีการผสมผสานของศาสนาและภาษาศาสตร์ (ชาติพันธุ์)” [เน้นข้อความโดยผู้เขียน]

จากการศึกษาแนวโน้มความขัดแย้งในเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้เขียนได้สรุปว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความขัดแย้งทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก” ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ความขัดแย้งที่สร้างความกังวลทางวัฒนธรรมมักจะ “หยั่งรากลึก ลึกซึ้ง และต่อต้านมาตรการลดความขัดแย้ง” (Croissant and Trinn 2009, 25–26) กรณีเพนเตทแสดงให้เห็นว่าการตอบสนองที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่ดูไม่มีอะไรสำคัญ แต่เมื่อไปกระทบกระทั่งกับมรดกวัฒนธรรมของผู้คนเข้า ก็ได้กลายเป็นผลลัพธ์ที่อยู่เหนือการควบคุมอย่างรวดเร็ว ความไม่ลงรอยกันระหว่างกัมพูชาและไทยต่อกรณีปราสาทพระวิหาร (Preah Vihear temple) ขยายผลให้เห็นว่าข้อพิพาทลักษณะนี้สามารถลุกลามไปเป็นการเผชิญหน้าทางการทหารได้ (Pongphisoot Busbarat 2011) จากการที่เป็นภูมิภาคที่เป็นที่อยู่ของ 32 กลุ่มชาติพันธุ์ และในแต่ละประเทศก็มีกลุ่มชาติพันธุ์อย่างน้อยสี่กลุ่ม (Jonsson 2008) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่สามารถที่จะเพิกเฉยและปล่อยให้เกิดเหตุการณ์

ในลักษณะเดียวกันนี้กับส่วนอื่นของภูมิภาค บทความนี้จึงเสนอว่าการตรวจสอบประวัติศาสตร์
ในบริบทที่กว้างขึ้นรวมทั้งความสัมพันธ์ของประเทศที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง
ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ้างสิทธิ์เหนือมรดกวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้ความขัดแย้งได้รับการจัดการ
อย่างเหมาะสมและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาบานปลายไปสู่การใช้ความรุนแรง

การเมืองของการเรียกร้องสิทธิ์เหนือมรดกวัฒนธรรม

เครือญาติข้างใดเป็นเจ้าของอะไร?

แก่นแท้ของสายสัมพันธ์อินโดนีเซีย-มาเลเซียกล่าวได้ว่าเป็นเหมือน “พี่น้องร่วมสายโลหิต” หรือ
“เซรัมปัน” (serumpun-มาจากเชื้อสาย ครอบครัวยุคเดียวกัน) (Liow 2010, 1) แนวคิดเชิงความสัมพันธ์
ทางเครือญาติอาจสืบย้อนตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไปได้ถึงบรรพบุรุษสมัยอาณาจักรก่อน
ยุคอาณานิคมของหมู่เกาะอินโด-มาเลย์ (Liow 2005) ในแง่นี้ เครือข่ายที่เกิดจากการแต่งงานข้ามกลุ่ม
การค้า และการย้ายถิ่นฐานภายใต้การปกครองของอาณาจักรศรีวิชัย (Srivijaya) มัชปาหิต (Majapahit)
สุลต่านมะละกา (the Sultanate of Malacca) มินังกาเบา (Minangkabau) และบูกิส (Bugis)
ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปี ได้ทำให้เกิดเป็นเชื้อชาติ ภาษา และศาสนาที่สืบต่อมาจาก อินโดนีเซีย
และมาเลเซียในยุคปัจจุบัน (Holst 2007) ตามคำอธิบายของ โจเซฟ ชินยง เลียว (Joseph Chinyong
Liow) นักวิชาการด้านความสัมพันธ์อินโดนีเซีย-มาเลเซีย (Liow 2010, 1)

“เป็นเพราะความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้เกิดรากฐานทางภาษา ศาสนา
ข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรม และงานศิลปะการแสดงแบบชาวหมู่เกาะอินโด-มาเลย์
ร่วมกัน และในความเป็นจริงความผูกพันทางประวัติศาสตร์นั้นแนบสนิทมาก
ผู้นำของทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียมักจะอ้างถึงความสัมพันธ์ว่าเป็นพี่น้องมาเลย์
ร่วมสายโลหิต หรือ มาเลย์รัมปัน ซึ่งหมายถึงมีเชื้อชาติมาเลย์และเป็นคน
เผ่าพันธุ์เดียวกันเลยทีเดียว”

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการรับรู้ในเรื่องความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ เลียว (Liow 2005, 51)
เตือนว่า

“ความพยายามในการสืบค้นความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ทำให้เหมือนมีทุนระเบิด
ทางกรอบคิดและประวัติศาสตร์ ...ที่ซึ่งหัวใจของความตึงเครียดอยู่บนฐานคิดเรื่อง
ความเป็นมาเลย์ และคำถามกวนใจว่าจะอธิบายอัตลักษณ์ของ อินโด-มาเลย์อย่างไร”

อันที่จริง ตามที่**บาร์นาร์ดและไมเออร์** (Barnard and Maier 2004, ix) ยืนยันว่า คำว่า มาเลย์
(Malay) และ มลายู (Melayu) และแม้แต่คำที่ปัจจุบันไม่ค่อยได้ยินคือ มาลาอิส (Malaies) และ มลายู
(Malayu) หมายถึง “โลกที่ถูกจัดวางไว้อย่างหลวม ๆ” ซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มการเมืองหลัก
ในสมัยศรีวิชัย ช่วง ค.ศ. 670 (Howell and Palmer 1993) และได้พัฒนามีขอบเขตไม่แน่นอน
ซึ่งแตกต่างจากขอบเขตประเทศในปัจจุบัน (Andaya 2001) ต่อมาภูมิภาคนี้ถูกรู้จักในนาม “โลกมาเลย์”

(Malay World)² (Benjamin and Chou 2002, 5) ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันในเขตพื้นที่คาบสมุทรมมาเลเซีย ชายฝั่งตะวันออกของสุมาตรา ชายฝั่งตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของบอร์เนียว และหมู่เกาะรีอู (Riau archipelago) (Lian 2001) เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียร่วมกันสร้าง โลกมาเลย์ขึ้น (Reid 2001)

นักวิชาการเห็นตรงกันเกี่ยวกับบทบาทของภาษามมาเลย์ในฐานะ “ตัวประสาน” ที่ช่วยเสริมสร้างความเหนียวแน่นของเครือญาติของคนในโลกมาเลย์ (Liow 2005, 34) เพื่อเน้นปัจจัยที่ทำให้ภาษามมาเลย์ และคนในภูมิภาคมีความร่วมกัน นักภาษาศาสตร์ชื่อดัง **ปีเตอร์ โลเวนเบิร์ก** (Lowenberg 1988, 2) อธิบายว่า

“ภูมิภาคที่ประกอบด้วยอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ในปัจจุบันมีภาษาของชนพื้นเมืองร่วมกันมาตั้งแต่ในอดีต ภาษาเหล่านี้ส่วนใหญ่มีลักษณะทางระบบเสียง หน่วยคำทางวากยสัมพันธ์ และคำศัพท์ ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษามมาลาโยโพลีเนเซียน (Malayo-Polynesian language) ความผูกพันทางภาษาศาสตร์ยิ่งแนบแน่นขึ้นเมื่อมีการใช้ภาษา ‘มาเลย์’ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นภาษากลางของภูมิภาค”

ในฐานะที่เป็นช่องทางแรก ที่สร้างภาพของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่โลกมาเลย์ จึงไม่น่าแปลกใจว่าภาษามมาเลย์ได้กลายเป็นภาษาประจำชาติของทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซียในรูปของภาษาบาสาซามลายุ และบาสาซาอินโดนีเซีย (Liow 2005) และบาสาซามลายุในสิงคโปร์ (Lowenberg 1988) สำหรับประชากรในโลกมาเลย์ ความผูกพันต่อภาษามมาเลย์คือ “การเปล่งเสียงของอัตลักษณ์ทั้งส่วนตัว อัตลักษณ์ของกลุ่ม และอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์” (Rajadurai 2010, 291) ในหลายแห่งหลายมุม ภาษามมาเลย์ถือเป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ของคนมาเลย์เนื่องจากภาษาช่วยให้คนรู้จักกันสยใจคอ ขนบธรรมเนียม โลกทัศน์และปรัชญา (Alias Sidek 1999)

นอกจากนี้ ข้อโต้แย้งว่า บางซามลายุ (Bangsa Melayu-เชื้อชาติมาเลย์) นั้น ถูกนิยามอย่าง “สิ้นไหล” (Faucher 2006, 1) “ไม่เสถียร” (Kahn 2005, 166) และเป็น “การนิยามเชิงวัฒนธรรม” (Tan 2000, 451) “ประกอบสร้างทางสังคม-วัฒนธรรม (Liow 2005, 48) ได้รับการยอมรับในงานวิชาการจำนวนมาก³ ที่ทำการศึกษารอบเขตของการอธิบายอัตลักษณ์ของ “มาเลย์” อย่างไรก็ตามการระบุให้ชัดเจนว่าอะไรคือ “ความเป็นมาเลย์” ก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้นำของโลกมาเลย์จนถึงทุกวันนี้ (Shamsul 1997) แนวคิดหนึ่งซึ่งนักวิชาการจำนวนมากยึดถือคือการยืนยันของ **เอ บี แชมซูล** (Shamsul 1997, 243) ว่า “ความเป็นมาเลย์” เกิดจากสามเสาหลักอันประกอบด้วย บาสาซา (Bahasa) (ภาษา ในกรณีนี้คือภาษา มาเลย์) อาากามา (agama)

² คำว่า โลกมาเลย์ (Malay World) โลกอินโด-มาเลย์ (Indo-Malay World) หมู่เกาะอินโด-มาเลย์ (Indo-Malay Archipelago) และ อาณาจักรมาเลย์ (Malay realm) ถูกใช้ในบทความนี้ในความหมายเดียวกัน คือ พื้นที่ภูมิศาสตร์ในปัจจุบันซึ่งรวมอาณาบริเวณทางประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมาเลย์และสุลต่าน ช่วงระหว่าง ค.ศ. 670 และค.ศ. 1511 (Benjamin and Chou 2002, 5; Howell and Palmer 1993) อ่านเพิ่มเติม (Benjamin and Chou 2002)

³ ดู รายละเอียด (Faucher 2006; Kahn 2005; Lian 2001; Liow 2005; Miyazaki 2000; Spaan, van Naerssen, and Kohl 2002; Tan 2000)

(ศาสนา ในกรณีนี้คืออิสลาม) และราชา (raja) (สถาบันกษัตริย์ คือสุลต่าน) งานอีกชิ้นที่มีการอ้างอิงถึงน้อยกว่าแต่มีการตีความที่ชัดเจนไม่แพ้กันคืองานของ **ไชนาล อบิดิน อาหมัด** (Zainal Abidin Ahmad) หรือที่รู้จักกันในชื่อ **ซาบา** (Za'ba) ผู้ซึ่งเป็นทั้งนักปรัชญามาเลย์ นักเขียน และนักชาตินิยม ในช่วง ค.ศ. 1917 ได้อุทิศตนในการแสวงหาคำนิยามของอัตลักษณ์ของ “มาเลย์” ซาบามีอธิบายว่า “ไม่ว่าใครก็ตามอาจจะถูกพิจารณาว่ามีสายเลือดมาเลย์เดียวในโลกมาเลย์ ถ้าเขาผู้นั้นถือกำเนิดในหมู่เกาะอินโด-มาเลย์ นับถือศาสนาอิสลาม และรับเอาภาษามาเลย์ โลกทัศน์ อุปนิสัย และประเพณี มายึดถือปฏิบัติ”⁴ (Adnan Nawang 2009, 11) มุมมองเช่นนี้ช่วยสนับสนุนความยืดหยุ่นของขอบเขตทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ให้กับความเป็นมาเลย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้แนวคิดเรื่อง มาซุมกลาย (masuk Melayu-การเข้าสู่ความเป็นมาเลย์) (Liow 2005, 47) ในกรณีนี้ มาซุมกลาย หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องทางด้านลักษณะบ่งชี้อัตลักษณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ ภาษา ศาสนา และการยึดโยงกับประเพณีมาเลย์ (Miyazaki 2000)

ตั้งแต่อดีต “ความเป็นมาเลย์” ได้กลายเป็นตัวแทนของหลายสิ่งหลายอย่างที่ยึดกัน ทั้งกลุ่มคนในทางภาษาศาสตร์ คำบ่งชี้ชาติพันธุ์ แนวคิดทางวัฒนธรรม และสิ่งแสดงขอบเขตแบบคร่าว ๆ ในรูปแบบที่รู้จักกันในชื่อโลกมาเลย์ (Liow 2005, 48) เลียว (Liow 2005, 48) อธิบายว่า “มันเป็นเพราะชุดความคิดนี้ ที่เอื้อให้คนที่สนับสนุนแนวคิดเรื่องโลกมาเลย์เชื่อว่า ด้วยภาษาและศาสนา คนส่วนใหญ่ในหมู่เกาะอินโด-มาเลย์ เป็น ‘มาเลย์’ โดยแก่นแท้” ไม่น่าสงสัยเลยว่าตรรกะเช่นนี้ทำให้ผู้นำชาตินิยมในยุคแรก ๆ ของทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียใฝ่ฝันที่จะมีการปกครองที่ช่วยหลอมรวมคนในภูมิภาคมาเลย์ (Pan-Malay) (Holst 2007) และฟื้นฟูความรุ่งเรืองของโลกมาเลย์ที่ดำรงอยู่และเฟื่องฟูในสมัยก่อนอาณานิคม (Liow 2005) แม้ว่าความพยายามของพวกที่นิยมชมชอบในภูมิภาคมาเลย์ในการนำเสนอ อินโดนีเซีย-รายา (Indonesia-Raya) และ มลายู-รายา (Melayu-Raya)⁵ จะไม่ได้ถูกพัฒนาอย่างเป็นจริงเป็นจังแต่ก็ได้สร้างให้เกิดความรับรู้ที่คนทั้งสองประเทศมีความเป็นพี่น้องที่ยาวนานและลึกซึ้งในหลายระดับ (Farish Noor 2009)

⁴ แปลจากภาษาต้นฉบับ:

‘Melayu’ adalah “seorang Islam bangsa Melayu, anak Melayu keturunan Melayu, darah Melayu, hati Melayu dan keadaan Melayu”. Manakala ‘kaum Melayu’ pula mencakupi mereda yang berada di Alam Melayu atau Dunia Melayu yang dijelaskannya dengan berkata: Bahawa Kaum Melayu itu satu darah asalkan Melayu namanya dan Islam agamanya walau dimana pun cerok rantau jajahan negerinya (Pahang, Kelantan, Jawa, Boyan, Minangkabau, Bugis atau lainnya).

ดู (Adnan Nawang 2009): ‘Melayu’ adalah “seorang Islam bangsa Melayu, anak Melayu keturunan Melayu, darah Melayu, hati Melayu dan keadaan Melayu. Manakala ‘kaum Melayu’ pula mencakupi mereka yang berada di Alam Melayu atau Dunia Melayu yang dijelaskannya dengan berkata: Bahawa Kaum Melayu itu satu darah asalkan Melayu namanya dan Islam agamanya walau di mana pun cerok rantau jajahan negerinya Pahang, Kelantan, Jawa, Boyan, Minangkabau, Bugis atau lainnya.

⁵ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการรับรู้ทางเครือญาติ และแนวคิดเรื่องภูมิภาคมาเลย์นิยม (Pan-Malayism) ของอินโดนีเซีย-รายา (Indonesia-Raya) และ มลายู-รายา (Melayu-Raya) ดู (Liow 2005)

ความล้นไหลของอัตลักษณ์มาเลย์ทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับ “บ้านเกิดเมืองนอนของวัฒนธรรมมาเลย์” (Andaya 2001, 317) และเมื่อเปรียบเทียบกับกัน เมื่อใดที่วัฒนธรรม “มาเลย์” แบบที่รู้จักกันทุกวันนี้ได้ถือกำเนิดขึ้นในโลกมาเลย์ (Wan Norhasniah Wan Husin 2011, 133) เมื่อพิจารณาถึง “กลุ่มผู้คนที่มาจากเชื้อชาติที่หลากหลาย” ที่มีประสบการณ์ทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจเฉพาะตัว (Liow 2005, 47) ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมมาเลย์ที่พัฒนามาจากอดีตได้ผสมผสานองค์ประกอบจากกลุ่มคนที่แตกต่างกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Miyazaki 2000, 93) และได้สร้างให้เกิดเป็น “วัฒนธรรมมาเลย์ที่มีเอกลักษณ์” แสดงให้เห็นถึง “ผลผลิตของอิทธิพลทางวัฒนธรรม การหยิบยืม และการผสมผสานตลอดระยะเวลาหลายศตวรรษ” (Kahn 2005, 165) นักภาษาศาสตร์และนักประวัติศาสตร์อาจโต้เถียงว่าวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์นี้เป็นการผสมผสานขององค์ประกอบของอินเดีย พุทธ และอิสลาม ที่ถูกซึมซับผ่านการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อในช่วงยุคสมัยศรีวิชัย มัชปาหิต และอาณาจักรมะละกา ในช่วง ค.ศ. 670-1511 (Howell and Palmer 1993)

การศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่จะเป็นไปไม่ได้ที่จะระบุอย่างชัดเจนว่าองค์ประกอบใดมาจากคนกลุ่มใดในพื้นที่ที่กำหนดขึ้นอย่างหลวม ๆ อย่างโลกมาเลย์ แต่มันยังเป็นไปไม่ได้ในแง่ของการระบุระดับของการผสมข้ามวัฒนธรรมในภูมิภาค ซึ่งทราบกันดีว่าธรรมชาติของวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมานั้น “เคลื่อนไหว ไหลลื่น และแปรเปลี่ยนอยู่ตลอด” (Yu 2008, 493) ที่สำคัญมันคงเป็นไปไม่ได้แน่ที่จะระบุว่าใครเป็นเจ้าขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมอะไรภายใต้กรอบคิดที่ยืดหยุ่นและแปรเปลี่ยนอยู่ตลอดของอัตลักษณ์มาเลย์ **ฟาริช นอร์** (Farish Noor 2009) ขยายข้อโต้แย้งนี้ในบริบทของความขัดแย้งเรื่องเพนเดท

“ทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันเป็นโครงสร้างสมัยใหม่ที่ขอบเขตประเทศถูกกำหนดขึ้นในยุคอาณานิคม เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีมากพอที่จะแสดงให้เห็นว่ามรดกวัฒนธรรมร่วมมีอายุย้อนไปถึงยุคฮินดู-พุทธก่อนสมัยใหม่ มันอาจจะเป็นเรื่องไม่ถูกต้องที่บอกว่าการเรียกร่องของอินโดนีเซียเหนือผ้าบาติก วายังกุสิต หรือแม้แต่ภาษาจะสามารถดำเนินต่อไปได้ท่ามกลางกรอบคิดของประวัติศาสตร์ภูมิภาคที่มีร่วมกัน ซึ่งการเคลื่อนย้ายผู้คน ความคิด และวัฒนธรรมเคยมีความล้นไหลมากกว่าในปัจจุบันมากนัก”

เกี่ยวกับวัฒนธรรมมาเลย์ ข้อโต้แย้งได้ถูกขยายออกไปโดย **วาน นอร์ฮาสนิอะห์ วาน ฮูเซน** (Wan Norhasniah Wan Husin 2011) ผู้ซึ่งเสนอว่าวัฒนธรรมมาเลย์ถูกสร้างขึ้นบนแนวคิดของบูดี (budi แปลคร่าว ๆ ว่าการสำนึกในบุญคุณ) ซึ่งมีมาตั้งแต่ก่อนที่ศาสนาฮินดูจะเข้ามาในภูมิภาค คำอธิษฐานของวาน นอร์ฮาสนิอะห์ วาน ฮูเซน (Wan Norhasniah Wan Husin 2011, 133) เกี่ยวกับความผูกพันที่แน่นแฟ้นระหว่างบูดีและวัฒนธรรมมาเลย์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเด็นเครือญาติและความเป็นพี่น้องกันทางวัฒนธรรมในโลกมาเลย์

“บูดีเป็นเรื่องทางจิตใจบางครั้งถูกใช้ในความหมายว่าจิตวิญญาณ ในขณะที่ ดายา (daya) หมายถึง การกระทำที่เป็นรูปธรรม การผสมผสานของคำว่าบูดีและดายาเรียกว่า บูดาया (budaya) หรือวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงจิตวิญญาณมาเลย์หรือประเพณีของ

มาเลย เป้าหมายสูงสุดของบูตีคือการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความกลมเกลียวกันของความสัมพันธ์กับผู้อื่น หลักการที่มันคงนี้ได้ถูกปรับเปลี่ยนหลายต่อหลายครั้งเพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป หากมีองค์ประกอบภายนอกที่สอดคล้องกับบูตีมันก็จะถูกดุดกลืนเข้ามาโดยยังคงรักษาคุณลักษณะของบูตีไว้ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปเพียงอย่างเดียวคือการกระทำที่ถูกแสดงออกในรูปแบบที่เปลี่ยนไป”

ผู้เขียนบรรยายต่อไปอีกว่า

“ความเป็นอิสระของบูตีนั้นสามารถดูได้จากความเชื่อมโยงกับระบบจารีตหรือธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคมของมาเลยที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนจะเป็นสังคมอิสลาม นี่หมายถึงว่าชุมชนมาเลยทั้งหมดในอาณาจักรมาเลยไม่ว่าจะเป็นมุสลิมหรือไม่ก็ตามได้รับเอาระบบจารีตมาอยู่ในประเพณีและพิธีกรรมของพวกเขา กลุ่มคนเหล่านี้ ได้แก่ บิดายู (Bidayuh) เคนยา (Kenyah) คายาน (Kayan) อิบาน (Iban) และเคลาบิท (Kelabit) ในซาราวัก (Sarawak) มูรัต (Murut) คาดาเซน/ดูซุน (Kadazan/Dusun) ในซาบา (Sabah) บาดัก (Batak) ในสุมาตรา (Sumatera) ตารอดจา (Tarodja) ในสุลาเวสี (Sulawesi) กลุ่มชาวมาเลยในฟิลิปปินส์ และชาวมาเลยในคาบสมุทรมลายู ถ้าจะมีความหลากหลายอะไรในประเพณีก็สืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางภูมิศาสตร์นั่นเอง อย่างไรก็ตาม คนเหล่านี้มีค่านิยมทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ความแตกต่างจึงไม่ชัดเจนมากนักเพราะค่านิยมภายในนั้นคล้ายคลึงกัน ซึ่งก็คือการเทิดทูนสันติภาพและความยุติธรรมในชีวิต”

ข้อโต้แย้งของ วาน นอร์ฮาสนิอะห์ วาน ฮุซัน 2011 ได้เสนอแนวคิดใหม่ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์มาเลยที่ลิ้นไหลและความคิดแบบเซรัมปัน รวมทั้งความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมด้วยการกำหนดให้บูตีเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน ทำให้เป็นไปได้ที่จะจับคู่แนวคิดเรื่องเครือญาติกับพื้นที่ส่วนรวม ในกรณีนี้ “ค่านิยมภายใน” (internal values) หรือแก่นแท้ของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมาเลย คือ “การรักษาไว้ซึ่งสันติภาพ ความกลมเกลียว และความยุติธรรม” (Wan Norhasniah Wan Husin 2011, 133) ก็อาจเหมือนกันทั่วทั้งโลกมาเลยแม้ว่าภาพที่เห็นอาจจะไม่เป็นเช่นนั้นก็ตาม หากถือว่าค่านิยมภายในนี้เป็นจุดเริ่มต้นของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วม ซึ่งครั้งหนึ่งมันได้ช่วยสนับสนุนความเป็นเครือญาติตามแนวคิดแบบเซรัมปัน ขณะเดียวกันก็ช่วยลดความพยายามสุดโต่งในการกลับไปหาจุดกำเนิดของวัฒนธรรมมาเลย ถ้ายอมรับหลักการนี้ แนวคิดบูตีดังที่แสดงในเปอบิลังกัน (perbilangán – กาชิต) ว่า “ลาอิน ลูบอค ลาอิน อิคันยา ดาน ลาอิน ปาดัง ลาอิน เบลาลัง” (Lain lubok lain ikan-nya dan lain padang lain belalang – ทะเลสาปแต่ละแห่งมีปลาต่างสายพันธุ์กัน ขณะที่ทุ่งหญ้าแต่ละแห่งก็มีต๊กแตนต่างสายพันธุ์กัน) (Wan Norhasniah Wan Husin 2011, 133) ซึ่งได้ให้เหตุผลแก่คนอินโดนีเซียและมาเลเซียในการทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

มันเป็นแค่เรื่องนาฏกรรม...จริงหรือ

คำถามที่สำคัญคือความขัดแย้งเกี่ยวกับเพนเดทเกี่ยวข้องกับการแก่งแย่งกันเป็นเจ้าของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแง่ใด ถ้าความขัดแย้งนี้เป็นเรื่องเพนเดทเท่านั้น การออกมาแสดงความรับผิดชอบของรายการดิสคัฟเวอรี ตามมาด้วยการขอโทษของสถานีโทรทัศน์และรัฐบาลมาเลเซียก็น่าจะช่วยลดข้อกล่าวหาที่มีให้เบาบางลงและเป็นการปฏิเสธ “การขโมย” เพนเดทในสายตาของชาวอินโดนีเซีย นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมได้ให้การยืนยันว่ามรดกวัฒนธรรมที่มีการแย่งชิงกันจำนวนมากไม่ได้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศทั้งสอง อาทิ เพลงชาติมาเลเซีย “เนการากู” (Negaraku) ได้รับการยืนยันว่าดัดแปลงมาจากเพลงฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 (Malik 2009) อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่ การขอโทษและการออกมายืนยันจะไม่ช่วยให้เรื่องสงบลง ความไม่พอใจของชาวอินโดนีเซียกลับยิ่งรุนแรงมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดที่ยังรากลึกระหว่างทั้งสองประเทศ จากข้อเขียนของ **สตีเฟน ฟิตซ์แพทริก** (Fitzpatrick 2009, 1) ของหนังสือพิมพ์ดิออสเตรเลียน (The Australian) “นับตั้งแต่ คอนฟรอนตาสี (konfrontasi) ในช่วงต้นทศวรรษ 1960 ก็ไม่เคยมีเหตุการณ์รุนแรงดังเช่นที่เกิดขึ้นในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา”

ด้านคาบสมุทรมะละกา ชาวมาเลเซียตกอยู่ในความประหลาดใจต่อ “ความเกลียดชังที่ปะทุขึ้น” (Lopez 2009, 1) จาก “ความเข้าใจผิด” (Suditomo, Pudjiarti, and Dimyathi 2011, iii). **ดาโต๊ะ ราอิส ยาติม** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสารสนเทศ การสื่อสารและวัฒนธรรมของมาเลเซีย (Dato' Rais Yatim) แสดงความแปลกใจเช่นกัน “เป็นไปได้อย่างไรที่แค่นาฏกรรมชุดเดียวที่สถานีโทรทัศน์ของอีกประเทศเอาไปออกอากาศทำให้เรารู้สึกขุ่นมาแฉงชาติและขว้างปากอ้อนหิน” (Suditomo, Pudjiarti, and Dimyathi 2011, iii) ตามที่ปรากฏในรายงานข่าว ชาวมาเลเซียในภาพรวมแสดงความไม่สบายใจต่อพฤติกรรมที่ถูกมองว่าเป็น “การแสดงความโกรธแค้นที่เกินพอดี” (Ahmad Pathoni 2009, 1) ขณะที่คนมาเลเซียจำนวนมากมองว่าการเรียกร้องของอินโดนีเซียเป็นเรื่อง “ไร้สาระ” (Farish Noor 2009, 1) “น่าขบขัน” (Tunku Abdul Aziz 2009, 1) “ใจคอคับแคบ” (BERNAMA 2009) และ “ไร้เหตุผล” (Malaysian Insider 2010, 1) “การประณามทั่วทั้งประเทศของชาวมาเลเซีย” ที่เติบโตขึ้นจากการประท้วงเล็ก ๆ (Suparno 2010, 1) ได้จุดประกายให้เกิดความรู้สึกรุนแรงไม่แพ้กันในบางพื้นที่ของมาเลเซีย ด้วยการนำของนักการเมืองชื่อดัง **ตุนกู अबดุล อาซิส** (Tunku Abdul Aziz 2009, 1) ซึ่งได้ออกมายืนยันอย่างเกรี้ยวกราดต่อ

“ความจำเป็นในการส่งคนอินโดนีเซียกลับบ้านด้วยเงื่อนไขที่เข้มงวดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความยากลำบากที่เพิ่มขึ้นในการรู้สึกและควบคุมความโกรธแค้นของคนของเรา อีกนานแค่ไหนที่พวกเราจะต้องอดทนมองดูธงชาติซึ่งเราต่อสู้ อย่างน่าภาคภูมิใจจนได้มาเมื่อ 53 ปีที่แล้วถูกเหยียบย่ำลบลู่ดูหมิ่นจากคนที่น่ารังเกียจและป่าเถื่อนกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า”

การแลกเปลี่ยนระหว่างกันของทั้งสองประเทศที่กล่าวข้างต้น เป็นมากกว่าความผิดปกติของความสัมพันธ์แบบบ้านพี่เมืองน้อง แต่เป็นลักษณะของ “การแข่งขันกันในกลุ่มเพื่อน” ที่เกิดจาก “ความคาดหวังที่ไร้เหตุผลของทั้งสองฝ่าย” ความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด และภาพพจน์ที่แต่ละฝ่ายมองอีกฝ่ายหนึ่ง (Weiss 2010, 186) ทั้ง ๆ ที่มีคำสาบานตนกล่าวซ้ำ ๆ กันว่าจะสามัคคีกันในหมู่ผู้นำและประชาชน แต่ปรากฏว่าความสัมพันธ์แบบบ้านพี่เมืองน้องระหว่างสองประเทศถูกขัดจังหวะด้วยความแตกแยกที่เริ่มมาตั้งแต่ยุคก่อนอาณานิคม (Liow 2005) การแข่งขันและความบาดหมางที่แสดงให้เห็นอยู่เป็นระยะผ่าน “การกล่าวโจมตี” “การไซโยให้ร้อง” (Hunt 2010, 3) และ “การยั่วยุทางทหาร” (Weiss 2010, 172) อันที่จริงก็เป็นแกนหลักของความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Klinken and Barker 2009)

มีประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าความเป็นศัตรูกันของทั้งสองประเทศได้ขึ้นไปถึงจุดสูงสุดในยุคของนโยบายคอนฟรอนตาสี (konfrontasi หรือ การเผชิญหน้า) ใน ค.ศ. 1962 ในการประท้วงแผนการประกาศการตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียที่รวบรวมเขตอาณานิคมอังกฤษบอร์เนียวและสิงคโปร์ไว้ด้วย (Holst 2007) นโยบายนี้รวมถึงการหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งกานยงมาเลเซีย (Ganyang Malaysia – บดขยี้มาเลเซีย) ผ่านโฆษณาชวนเชื่อในหมู่ชาวอินโดนีเซียซึ่งนำไปสู่การระงับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศในเวลาต่อมา (Holst 2007) การกลับมาอีกครั้งของสัญลักษณ์ของคอนฟรอนตาสีในอดีตบนท้องถนนในกรุงจาการ์ตา (Farish Noor 2009) ทุกอย่างเกิดขึ้นภายหลังจากมีความขัดแย้งเรื่องเพนเดท แต่ก็ได้เผยให้เห็นถึงปัญหาความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่ซ่อนอยู่ การสนองตอบด้วยอารมณ์ของทั้งสองฝ่ายและสถานการณ์ที่เสื่อมถอยอย่างรวดเร็วไปสู่การใช้ความรุนแรงของชาวอินโดนีเซียจำนวนมาก เผยให้เห็นคลื่นใต้น้ำของความขัดแย้งในระดับรากเหง้าของปัญหาเลยทีเดียว แม้ไม่มีการพูดถึงแต่ก็กล่าวได้ว่าความตึงเครียดนี้อาจจะปะทุขึ้นคุกคามความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาคได้ คำเตือนล่วงหน้าของนักวิเคราะห์ความมั่นคงในกรุงจาการ์ตา **คิท เลิฟอาด** (Keith Loveard) ก็มาไม่ทันเวลา “ถ้าคุณดูการตอบสนองของอินโดนีเซียต่อเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ จะเห็นว่ามันเป็นวิธีที่อันตรายมาก” (Hunt 2010, 1) ภายใต้อาณัติเช่นนี้ ความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้นเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมในอดีตของทั้งสองชาติมีความสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันไม่ให้เกิดความโกลาหลวุ่นวายที่จะเกิดตามมา เนื่องจาก “รูปแบบของพฤติกรรมทางการเมืองมักจะอยู่ภายในและหยั่งรากลึกในความรู้สึกถึงความเป็นชาติ” (Tunku Abdul Aziz 2009, 1) มันมักจะช่วยแนะแนวทางในการทำความเข้าใจความบาดหมางที่แฝงตัวอยู่ และสิ่งที่น่ากังวลในความขัดแย้งนั้น (Neustadt and May 1988) ในกรณีนี้การคัดค้านการประสานงานของเบนเดรา โดยมุสตาฟา โบนาเวนตูรา ต่อกรณีความขัดแย้งเรื่องเพนเดท น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี การอ้างว่าจุดยืนของกลุ่มต่อต้านมาเลเซียไม่ได้เกิดขึ้นจากการขโมยมรดกวัฒนธรรมอินโดนีเซียแต่เพียงอย่างเดียว โบนาเวนตูรายืนยันกรานว่า “มันก็เกี่ยวข้องกับทุกเรื่องนั่นแหละ รวมทั้งการอ้างสิทธิ์เหนือหมู่เกาะของพวกเรา และการกลั่นแกล้งแรงงานอพยพชาวอินโดนีเซียด้วย” (Mardiyati 2009, 1)

จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งคือข้อพิพาทด้านเขตแดนระหว่างทั้งสองประเทศตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ซึ่งได้ทำให้ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศตึงเครียดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Klinken and Barker 2009) ข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะลิกิตัน (Ligitan) และสิปาดัน (Sipadan) ซึ่งเกิดในช่วงทศวรรษ 1980 ได้จบลงเมื่อ ค.ศ. 2002 ตามคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

(International Court of Justice) ที่ได้ตัดสินให้หมู่เกาะดังกล่าวเป็นของมาเลเซีย (Singh 2009) ต่อมาไม่นาน ใน ค.ศ. 2005 การแย่งชิงสิทธิ์เหนือเขตอัมบาลัต (Ambalat) ที่อุดมไปด้วยน้ำมัน ก็ได้สร้างความขัดแย้งทางความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นอีกครั้ง (Prameshwari, Sihaloho, and Tejo 2009) ในช่วงที่วิกฤตที่สุดของข้อพิพาทอัมบาลัต ทั้งสองประเทศระดมเรือรบ เครื่องบินไอพ่น เรือปืน และกำลังพลประจำการในพื้นที่ยุทธศาสตร์พร้อมจู่โจม (Weiss 2010) ความขัดแย้งเดิมปะทุขึ้นอีกครั้ง ใน ค.ศ. 2009 เมื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติอินโดนีเซียกล่าวหาทางการมาเลเซียว่าละเมิดน่านน้ำ 19 ครั้ง ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ค.ศ. 2009 (Taiwan News 2009) รวมถึงเหตุการณ์ที่เรือรบมาเลเซีย “อีกเพียงอึดใจเดียวก็จะถูกยิง” จากเรือรบอินโดนีเซียเนื่องจากละเมิดน่านน้ำอินโดนีเซีย (Tejo 2009, 1) ความขัดแย้งอัมบาลัตยังไม่ทันจะได้รับการแก้ไข ปัญหาพรมแดนก็กลับมาอีกครั้งในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2011 ในการอ้างสิทธิ์เหนือภูมิภาคคามาร์ บูลัน (Camar Bulan) และตันจุง ดาตู (Tanjung Datu) ในกาลิมันตันตะวันตก ความขัดแย้งเหล่านี้ประกอบกับความกังวลใจอื่นในด้านการต่างประเทศ ได้กลายเป็นภาพหลอนที่คนคุ้นเคยและถูกใช้ในสื่อมวลชนอินโดนีเซียสำหรับจุดประกายความรู้สึกเกลียดชังที่มีต่อมาเลเซีย ในหลายกรณีสื่อมวลชนยิ่งทำให้สถานการณ์ของปัญหาเลวร้ายขึ้นจากการเลือกนำเสนอแนวคิดชาตินิยมและความเห็นที่แข็งกร้าว (Farish Noor 2009) และสถานการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์เพนเดกก็เช่นเดียวกัน ไม่น่าแปลกใจว่าความขัดแย้งเรื่องพรมแดนยังคงเป็นฐานคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในกระบวนการชาตินิยม (Farish Noor 2009)

ด้วยความซับซ้อนของปัญหาทำให้ความตึงเครียดที่มีอยู่แล้วจากปัญหาชาวอินโดนีเซียอพยพในมาเลเซียยังคงเป็นหนึ่งในปัญหาที่ไร้ทางออกของความสัมพันธ์อินโดนีเซีย-มาเลเซียในยุคปัจจุบัน ปรากฏการณ์การอพยพของชาวอินโดนีเซียไปยังมาเลเซียในปัจจุบันอันที่จริงเป็นสิ่งที่เกิดต่อเนื่องจากการอพยพด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ของชาวอินโดนีเซียไปยังคาบสมุทรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการแรงงานที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นตามเศรษฐกิจของมาเลเซีย (Liow 2005) ซึ่งการอพยพครั้งใหญ่ในยุคนั้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ถูกมองว่าเป็นรัมปุน (rumpun) เดียวกันได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำชนชั้นปกครอง ด้วยเชื่อว่าผู้อพยพจะช่วยรักษาสภาพความเป็นคนกลุ่มใหญ่ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งชาวมาเลย์ และช่วยเป็น “กันชนทางประชากรต่อคนจีนและคนอินเดีย” (Widyawati 2006, 226) นโยบายนี้ทำให้มาเลเซียกลายเป็นประเทศที่มีแรงงานอพยพสูงเป็นอันดับสองของเอเชีย (Devadason 2011) บันทึกของกรมสถิติของมาเลเซียเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2011 ระบุว่าแรงงานอพยพจำนวน 6.9 ล้านคนถือเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 35.2 ของแรงงานทั้งหมดในมาเลเซีย (Department of Statistics Malaysia 2011) ในจำนวนนี้ราวสองล้านคนเป็นคนอพยพที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน (Gooch 2011) โดยเฉพาะใน ค.ศ. 2010/11 รายงานเศรษฐกิจโดยกระทรวงการคลังประเมินว่ามีแรงงานอพยพชาวอินโดนีเซียร้อยละ 50.9 ของแรงงานอพยพที่ขึ้นทะเบียนในมาเลเซีย (Ministry of Finance Malaysia 2010)

นักเศรษฐศาสตร์ยืนยันว่า “มาเลเซียไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากเปิดรับแรงงานต่างชาติ” (Gooch 2011, 1) เนื่องจากภาวะขาดแคลนแรงงานและความไม่เต็มใจของประชากรท้องถิ่นในการทำงานสกปรก อันตรายและเสียเกียรติที่เรียกว่า 3D “Dirty, Dangerous, and Demeaning” (Abubaker 2002) แต่การอยู่ร่วมกันและคุณภาพการของแรงงานต่างชาติต่อพัฒนาการด้านสังคม เศรษฐกิจของมาเลเซียในระดับท้องถิ่นก็ยังคงคลุมเครืออยู่มาก (Ramasamy 2004) เนื่องจากคนอพยพ

มักจะทำงานที่ค่อนข้างเครียด ความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองกลุ่มจึงเริ่มต้นแบบ “เจ้านาย – ลูกน้อง” เมื่อเวลาผ่านไปมันก็ได้พัฒนากลายเป็นการเลือกปฏิบัติ เป็นเรื่องธรรมดา และเป็นอาการกลัวคนต่างชาติ (Seneviratne 2007) ในปัจจุบันสิ่งที่คุกคามความสัมพันธ์แบบเครือญาติเช่นนี้ก็ได้มีที่ท่าที่จะลดลงเลย

นอกจากอำนาจที่ไม่เท่ากันแล้ว การที่สังคมตราหน้าแรงงานข้ามชาติว่าเป็นอันตรายยังเกิดจากการนำเสนอภาพพจน์ในทางลบของแรงงานข้ามชาติของสื่อมวลชนมาเลเซียที่มักกล่าวโทษว่าปัญหาสังคมในประเทศจำนวนมากเกิดจากแรงงานข้ามชาติ การกล่าวถึงการจำกัดแรงงานและการลดจำนวนพบเห็นได้ดาษดื่นในสื่อที่เต็มไปด้วยการใช้คำจำพวก “ชำระล้างพวกแรงงานอินโดนีเซียผิดกฎหมายออกไปให้หมด” “ตามล่าพวกผิดกฎหมาย” หรือ “เก็บกวาดพวกผิดกฎหมายทั่วประเทศ” ในบางครั้งสื่อก็ใช้ภาษาที่แฝงความรุนแรง เช่น “การนำไปสู่การประทุษร้ายแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายในประเทศที่มีราว 1.2 ล้านคน” (Holst 2007, 335) นอกจากนี้ การข่มขู่ความผิดบนข้อสันนิษฐานล้วน ๆ ก็มักจะถูกนำไปใช้เป็นพาดหัวข่าว อาทิ “ชายชาวอินโดนีเซียถูกจับ : รูปพรรณสันฐานคล้ายกับฆาตกรฆ่านายรอสลี” “ชายสามคนพร้อมอาวุธมีดบังตอและเคียวจับกุมตัวสามีภรรยาคนหนึ่งและข่มขืนหลานสาววัย 22 ปีของพวกเขาก่อนที่จะขโมยเงินและเครื่องประดับไป ทั้งสามคนน่าจะเป็นชาวอินโดนีเซีย” (Widyawati 2006, 223) ความโกรธแค้นและคับแค้นใจจึงได้เกิดขึ้นในหมู่ชาวอินโดนีเซียรอคอยความหายณะที่จะเกิดขึ้น ลักษณะของชาวมาเลเซียที่พวกเขาพูดถึงแสดงออกถึงความคับแค้นใจอย่างชัดเจน แรงงานชาวอินโดนีเซียคนหนึ่งเล่าจากประสบการณ์ของตนอย่างสลดหดหู่ว่าคนมาเลเซีย “มองพวกเราเหมือนกับที่พวกเขา มองขยะ” (Widyawati 2006, 228)

ตั้งแต่ ค.ศ. 2002 นโยบายของมาเลเซียในการลดจำนวนผู้อพยพที่ไม่มีเอกสารส่งผลให้มาตรการด้านความมั่นคงมีความเข้มงวดมากขึ้น มีงานวิจัยแสดงว่าการใช้มาตรการลงโทษอย่างรุนแรงด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงของชาติได้ถูกนำไปใช้อย่างเกินพอดีและด้วยวิธีการที่ไร้มนุษยธรรม (Widyawati 2006, 225) หลักฐานการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม การทำร้ายร่างกายผู้อพยพชาวอินโดนีเซียทำให้ในที่สุดรัฐบาลอินโดนีเซียสั่งห้ามการส่งแรงงานอพยพเข้าไปในมาเลเซียใน ค.ศ. 2009 และมาตรการนี้ได้ถูกยกเลิกเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2011 จากข้อตกลงที่มีระหว่างสองประเทศเกี่ยวกับความปลอดภัย สภาพแวดล้อมในการทำงาน และเงินเดือนของแรงงาน (Jakarta Post 2011) หลังจากการพัฒนาความสัมพันธ์ล่าสุดนี้ยังคงต้องจับตาดูต่อไปว่าแรงงานข้ามชาติจะยังคงเป็นประเด็นปัญหาในความสัมพันธ์ทางการทูตในอนาคตของสองประเทศหรือไม่

การปะทะในโลกทัศน์ อัตลักษณ์ และผลประโยชน์

แนวคิดเรื่องโลกทัศน์ (worldview) ในขอบเขตของมานุษยวิทยาสังคมเริ่มขึ้นโดยนักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม **โรเบิร์ต เรดฟิลด์** (Redfield 1953, 85, NaN, 12) ซึ่งนิยามโลกทัศน์ว่า “คุณลักษณะเฉพาะของวิธีที่ผู้คนมองออกไปเบื้องนอก” (the way a people characteristically look outward upon the universe) ต่อมาแนวคิดนี้ถูกพัฒนาโดยนักมานุษยวิทยาอีกหลายคนรวมทั้ง **ไมเคิล เคียร์นีย์** (Michael Kearney) ซึ่งงานของเขาเกี่ยวกับแนวคิดนี้ได้ให้นิยาม “โลกทัศน์” ว่า “วิธีที่คนมองความเป็นจริง อันประกอบด้วยสมมติฐานเบื้องต้นและภาพในความคิดซึ่งเกี่ยวข้องกับไม่มากนักน้อยกับวิธีคิดต่อโลกและไม่จำเป็นต้องถูกต้องเสมอไป” (Kearney 1984, 53) ในธรรมเนียมปฏิบัติของสังคม “โลกทัศน์” สามารถเข้าใจได้ว่าเป็น “กรอบความคิดที่มีร่วมกัน” ซึ่งเป็นตัวกำหนดว่าสมาชิกในสังคมจะรับรู้โลก และแปลความกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างไร รวมทั้งจะปรับตัวเองให้เข้ากับความเป็นจริงที่ได้รับรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับในแต่ละวันอย่างไร (Burnett 2002, 13–16)

อิงเกลฮาร์ท และ คาร์บาลโย (Inglehard and Carballo 2000) เสนอว่าโลกทัศน์ของคนสะท้อนถึงมรดกทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดที่พวกเขาได้รับมา จึงไม่ต้องสงสัยว่าโลกทัศน์ก่อให้เกิดมิติพื้นฐานที่สุดอย่างหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคน ซึ่งทำให้วัฒนธรรมหนึ่งแตกต่างจากอีกวัฒนธรรมหนึ่ง อธิบายความเป็นจริง ข้อเท็จจริง ในความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของพวกเขา และเติมเต็มความจำเป็นของมนุษย์ที่จะสร้างและรักษาภาพในความคิดของโลกโดยรวม ที่มีระเบียบแบบแผน และคาดเดาได้ (Ishii, Klopff, and Cooke 2010) จึงอาจกล่าวได้ว่า “โลกทัศน์” คือแนวคิดที่ทรงพลังที่ให้ความหมายแก่ประเพณีที่ทำร่วมกันมา อัตลักษณ์ที่มีร่วมกัน และความต่อเนื่องไร้กาลเวลาของมรดกวัฒนธรรมของผู้คน และช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของชาติด้วยการมองคนว่ามีลักษณะร่วมกัน สิ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ โลกทัศน์ที่มีร่วมกันทำหน้าที่เหมือน “ซีเมนต์ หรือ กาวที่ยึดคนส่วนใหญ่ในชาติเข้าด้วยกัน จัดหา และแสดงออกถึงการตีความร่วมกันอย่างกว้างขวางและเป็นไปในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับอดีต ปัจจุบันและอนาคตของชาติ” (Lambert 2006, 24) ความพยายามที่จะสร้างและเสริมความเข้มแข็งให้แก่โลกทัศน์ของกลุ่มมักจะเริ่มจากเรื่องเล่าที่ยึดเหนี่ยวเพียงพอที่จะได้รับการยอมรับเป็นการแสดงออกหลักทางสังคม การเมือง และแม้แต่ศีลธรรม คุณค่าทางจิตใจของชาติ (Lambert 2006) แสดงให้เห็นว่าการก่อรูปและเสริมความเข้มแข็งให้แก่โลกทัศน์ของกลุ่มมักจะเกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องหมายทางวัฒนธรรมอย่างชาญฉลาด อันประกอบด้วย สัญลักษณ์ ตำนาน ระบบสัญลักษณ์ รูปเคารพ และอารมณ์ ในการสร้างภาพลวงตาของความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันของกลุ่ม (Salih 1998) เครื่องหมายทางวัฒนธรรมถูกใช้มาอย่างยาวนานในการยึดเหนี่ยวผู้คนผ่านการใช้เรื่องราวที่ถูกคัดสรรมาทั้งความรุ่งเรืองและบาดแผลที่เป็นโครงเรื่องของตำนานเกี่ยวกับบรรพบุรุษด้วยเป้าหมายในการรวมเครื่องหมายทางวัฒนธรรมเข้ากับการกระตุ้นความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม (Volkan 1998) ความเชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกของผู้คนต่อเครื่องหมายทางวัฒนธรรมนั้นมีพลังมาก เพราะมันถูกรับรู้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของพวกเขา (Appiah 2006) มันสร้างความหมายให้แก่โลกของกลุ่มคนเมื่อมันถูกผสมผสานเข้ากับชีวิตในรูปของ “ประสบการณ์ทางโลก การกระทำทั่วไป และสามัญสำนึก”

(Tan 2000, 444) เมื่อสัญลักษณ์ ตำนาน และเรื่องเล่าถูกส่งผ่านมาในฐานะมรดกวัฒนธรรม⁶ จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคน ความเป็นศูนย์กลางในโลกทัศน์และอัตลักษณ์ของผู้คนก็ยิ่งเข้มแข็ง เป็นปึกแผ่นขึ้น (James 2007) ด้วยกระบวนการดังกล่าวมรดกวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบที่ใช้อธิบายอัตลักษณ์ของชาติ (Francioni 2003) แต่ยังเป็นข้อผูกมัดที่ช่วยรักษาความสมบูรณ์ของ อัตลักษณ์ของกลุ่มคนด้วย (Croissant and Trinn 2009) จึงไม่น่าแปลกใจว่ามรดกวัฒนธรรมของผู้คนมักจะถูกยกให้เป็นต้นกำเนิดของความภาคภูมิใจในชาติ (Liu 2005)

เนื่องจากแนวคิดและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับ “โลกทัศน์” มักจะดูเป็นเหตุเป็นผลและแจ่มชัด ในกลุ่มคนของบางวัฒนธรรม (Burnett 2002, 15) ซึ่งโลกทัศน์ที่มีความร่วมกันทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ จะถูกปกป้องอย่างระแวดระวัง ดังนั้นจึงเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า “ผู้คนจะพยายามอย่างเต็มที่ ที่จะต่อต้านความเปลี่ยนแปลงที่ทำลายสิ่งที่มีความสำคัญของพวกเขา” (Ross 2002, 52) ในกรณีนี้ รอส (Ross 2002, 51–52) ยืนยันว่าถึงแม้ในช่วงเวลาวิกฤตก็ยังมี “แนวโน้มอย่างแพร่หลายที่จะ เข้าข้างชาติของตัวเอง” และอนุมานว่าวัฒนธรรมของตนไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางของความเป็นจริง (Pusch 2009, 74) แต่ยังมีความเป็นสากลเช่นเดียวกับธรรมชาติของมนุษย์ (Ashwill and Duong Thi Hoang Oanh 2009, 144) ในสังคมซึ่งแต่ละชุมชนต่างอ้างว่าชุดโลกทัศน์ของตนมีความสำคัญ สูงสุด การเผชิญหน้าของทุกกลุ่มที่เกิดจากฐานคิดเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้ง (Chong 2009)

พลังของความสัมพันธ์เชิงเครือญาติระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซียก่อให้เกิดประเด็นปัญหา พรหมแดนระหว่างประเทศ และผู้อพยพข้ามแดนก็เป็นตัวอย่างของปัญหานี้ เชื่อกันอย่างกว้างขวาง ว่ารอยร้าวในความสัมพันธ์อินโดนีเซีย-มาเลเซียส่วนใหญ่พัฒนามาจากความกระอักกระอ่วนของ ทั้งสองฝ่ายที่จะพิจารณาและเข้าอกเข้าใจความแตกต่างของโลกทัศน์และประสบการณ์ของอีกฝ่าย (Liow 2005; Weiss 2010) ในกรณีนี้จึงควรที่จะเอาใจใส่ต่อคำเตือนของนักมานุษยวิทยา ซึ่งหลายคน ให้การสนับสนุนว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกทัศน์ของชาติและการถูกนำไปใช้จะสมบูรณ์ไปไม่ได้ หากปราศจากความรู้ในรายละเอียดทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (Inglehard and Carballo 2000) ปัญหาอินโดนีเซีย-มาเลเซียที่ไร้ทางออก แสดงให้เห็นถึงความละเอียดรอบคอบของคำแนะนำนี้ เพราะอาจจะกล่าวได้ทั้งจากการตาและกัวลาลัมเปอร์ลัมเหลวในการทำความเข้าใจ “ความแตกต่าง พื้นฐานในประสบการณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ และการหล่อหลอมอัตลักษณ์ของชาติของพวกเขา” (Liow 2005, 3) ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งที่กัดกร่อนแล้วซ้ำเล่า กลายเป็นปัญหาของการปะทะกันของอัตลักษณ์ และในที่สุดกลายเป็นช่วงหลายทศวรรษของความขัดแย้งที่ยากจะเยียวยา

⁶ ในเอกสาร Medium Term Plan 1990-95 (UNESCO 1989, 57) ยูเนสโกได้นิยาม “มรดกวัฒนธรรม” (cultural heritage) ว่าเป็น “ส่วนสำคัญทั้งหมดของเครื่องหมายทางวัตถุ – ทั้งด้านความงามและด้านสัญลักษณ์ – ส่งผ่านมาจากอดีตมาตั้งแต่ละ วัฒนธรรม และมายังมวลมนุษยชาติ”.

จุดกำเนิดเดียวกัน แต่ต่างวิถีทาง

โดยพื้นฐานแล้วประเทศส่วนใหญ่มองความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะสิ่งที่ใช้ขับเคลื่อนในการสร้างชาติ แต่ในกรณีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้น่าสนใจว่าทุกประเทศตั้งกระทรวงวัฒนธรรมหรือหน่วยงานเทียบเท่ากระทรวงแทบจะทันทีหลังจากได้รับเอกราช (Lindsay 1995) ความสำคัญของวัฒนธรรมต่อการสร้างชาติกลับเห็นได้ชัดในความพยายามที่ไม่ลดละของกลุ่มผู้นำทางการเมือง ที่จะวาดภาพรัฐชาติให้เป็นชาติที่กำหนดด้วยวัฒนธรรมและมีชุมชนจินตกรรมแบบเครือญาติ ซึ่งสมาชิกของชุมชนมีจุดกำเนิด ประวัติ และความโดดเด่นทางวัฒนธรรมเหมือนกัน (Brown 1994) **บราวน์** อธิบายว่า

“เมื่อรัฐชาติอ้างว่าได้สถาปนาชาติในเชิงวัฒนธรรม มันกำลังพยายามที่จะอ้างถึงพลังทางความเชื่อเกี่ยวกับเครือญาติ ด้วยการอธิบายว่าสังคมทั้งหมดเป็นชุมชนที่มีเชื้อสายเดียวกัน ยิ่งรัฐชาติระบุหรือสร้างลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเป็นชาติในเชิงวัฒนธรรมได้มากเท่าไร ก็ยิ่งสร้างความจงรักภักดีในหมู่สมาชิกได้มากเท่านั้น เช่นเดียวกัน ยิ่งปัจเจกบุคคลมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเป็นคนในชาติได้ชัดเจนเท่าใดบุคคลผู้นั้นก็ยิ่งสมควรได้รับสิทธิพลเมืองให้แก่การเป็นสมาชิกของชาติเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น”

สำหรับภูมิภาคที่เต็มไปด้วยปัญหาที่มาจากอดีตที่หลงเหลือจากสงคราม ความหวาดกลัวว่ารัฐชาติที่เพิ่งสถาปนาได้ไม่นานอาจจะล้มครืนลง ได้ตามหลอกหลอนแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับตั้งแต่วันที่ความเป็นชาติอิสระได้เริ่มต้นขึ้น (Jonsson 2008) สำหรับผู้นำทางการเมืองแล้ว ชาตินิยมทางวัฒนธรรม เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการทำงานร่วมกันทางการเมืองและความซื่อสัตย์ต่อสังคมซึ่งทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างรัฐชาติและการรวบรวมเอกลักษณ์ของชาติ (Brown 1994) การก่อตั้งอาเซียน (the Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 (ASEAN 2011) ทำให้ความเป็นรัฐชาติเสร็จสมบูรณ์ อาเซียนก่อตั้งขึ้นในฐานะที่เป็นกลไกในการส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานร่วมกันในภูมิภาค มีข้อผูกมัดชาติภาคีสมาชิกให้ยอมรับในอำนาจอธิปไตยของชาติอื่นและยึดถือหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของชาติอื่น (Jonsson 2008) ทำให้ชาติภาคีสมาชิกตีความและวางแผนกิจการที่เกี่ยวกับชาตินิยมทางวัฒนธรรม (Lindsay 1995) ซึ่งเป็นสภาวะที่นำไปสู่ความแตกต่างอย่างยิ่งของโลกทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและชาติในหมู่ชุมชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน **บราวน์** (Brown 1994, 261) อธิบายผลลัพธ์ของปรากฏการณ์นี้ว่า

“ทั้ง ๆ ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนิยม แต่ละสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สามารถมีที่มาจากประวัติศาสตร์สมัยก่อนอาณานิคม ซึ่งเป็นภาพของชุดคุณลักษณะทางวัฒนธรรมและค่านิยมหลักที่ใช้เป็นแกนกลางของความหมายของความเป็นชาติในปัจจุบัน ดังนั้น พวกเขาจึงพยายามที่จะนำเสนอสังคมพหุวัฒนธรรมในฐานะสังคมที่มีแนวโน้มที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมซึ่งมีแกนกลางทางวัฒนธรรมให้ความเป็นชาติสามารถพัฒนาต่อไปได้ สำหรับพม่าแกนกลางทางวัฒนธรรมนี้คือ

ชาวพม่า (Burman) สำหรับสิงคโปร์คือแนวคิดการอยู่ร่วมกันของค่านิยมแบบเอเชีย สำหรับอินโดนีเซียจะแฝงอยู่ในปรัชญาปัญจศีล (Panca Sila) สำหรับมาเลเซียคือลักษณะความเป็นภุมิบุตร (Bumiputra) และสำหรับไทยก็คือระบอบกษัตริย์และวัฒนธรรม”

ในอินโดนีเซีย มรดกวัฒนธรรมช่วยสร้างสาระสำคัญในการสร้างรัฐชาติอินโดนีเซีย ความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นสิ่งขับเคลื่อนการสร้างชาติสามารถย้อนไปถึงกลุ่มคนรักชาติในยุคแรก ที่พยายามจะวางกรอบของอัตลักษณ์อินโดนีเซียผ่านกระบวนการคัดสรรสาระสำคัญและการทำซ้ำของสิ่งที่ผู้คนรับรู้ว่าเป็น “องค์ประกอบหลักทางวัฒนธรรมของความเป็นอินโดนีเซียที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง” เพื่อที่จะนำเสนออัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Elson 2008, 252–253) และรัฐบาลก็มองว่าตนเองน่าจะเข้ามานำแผนงานนี้ (T. Jones 2005) ในความพยายามที่จะสลายความเข้มแข็งของวัฒนธรรมท้องถิ่นและหลอมรวมอัตลักษณ์ทั้งหลายให้เป็นอัตลักษณ์ชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รัฐบาลอินโดนีเซียพยายามอย่างหนักที่รักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหมู่เกาะ แม้ว่าอัตลักษณ์ท้องถิ่นเหล่านี้จะต้องยอมรับใช้อัตลักษณ์ชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Elson 2008) ปรัชญาหลักฐานของ “ความกระหายสัญลักษณ์” (Barker 2008, 530) ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงนี้โดยคำขวัญ ขบวนการเคลื่อนไหว อนุสาวรีย์ และการเดินขบวนถูกใช้อย่างฟุ่มเฟือยเพื่อเป้าหมายเดียวคือสร้างภาพลวงตาของความเป็นรัฐชาติที่มีคนเฝ้าพันธุ์เดียว (Geertz 1973) คำอธิบายต่อไปนี้โดย **คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ** (Geertz 1973, 318) จับสาระสำคัญของความหมกมุ่นของรัฐบาลในขณะนั้นได้อย่างชัดเจน

“การเพิ่มระดับขึ้นอย่างมากของการใช้คำขวัญ ขบวนการเคลื่อนไหว อนุสาวรีย์ และการเดินขบวน อยู่ในระดับเกือบจะบ้าคลั่งในยุคต้นทศวรรษ 1960... ออกแบบให้รัฐชาติดูเหมือนเป็นของพื้นเมืองดั้งเดิม”

ในยุคระเบียบแบบแผนใหม่ของประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Soeharto) ความพยายามอย่างเป็นทางการถูกนำมาใช้เพื่อสานต่อการสร้างอัตลักษณ์ชาติอินโดนีเซียเดียว ภาษาอินโดนีเซียกลายเป็นเครื่องมือชิ้นแรกๆ ที่ถูกออกแบบมาเพื่อเอาชนะความกระจัดกระจายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์เข้าไปแทนที่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และทำให้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชนเป็นเรื่องปลอดการเมือง (Kreuzer 2002) ภาษาอินโดนีเซียถูกเผยแพร่อย่างหนักหน่วงในฐานะ “วิธีการแสดงออกและเสริมสร้างชาติที่เป็นหนึ่งเดียว รวมศูนย์อำนาจ และไม่ต้องสร้างใหม่” (Meuleman 2006, 60) ผลลัพธ์ที่ได้จากการริเริ่มนี้ คือกระบวนการที่อัตลักษณ์อินโดนีเซียกลายเป็นที่ยอมรับต่อไปเป็นวัฒนธรรมชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในฐานะกรอบอ้างอิงของสังคม (Budhisantoso 1996) สำหรับประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับสี่ของโลก ประกอบด้วยเกาะ 17,500 เกาะ และภาษาที่น่าภาคภูมิใจกว่า 700 ภาษา แต่ลักษณะทางชาติพันธุ์กลับไม่เคยได้รับสถานะอย่างเป็นทางการในประเทศ ไม่มีการระบุชาติพันธุ์ในบัตรประชาชน และความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมโดยรวมก็ถูกละเลยจากรัฐบาลมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ (Meuleman 2006) ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นแกนหลักของอัตลักษณ์โดยรวมของชาวอินโดนีเซีย

ในทางกลับกัน ในมาเลเซียตั้งแต่เริ่มต้นการเจรจาต่อรองเงื่อนไขในการสร้างชาติซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การเขียนรัฐธรรมนูญมาเลเซีย ผู้นำทางการเมืองก็ยืนยันที่จะกำหนดชุมชนทางการเมืองด้วยเงื่อนไขวัฒนธรรมชาติพันธุ์ตามสายชาติพันธุ์และศาสนา (Kreuzer 2006) สำหรับผู้นำการเมืองชาวมาเลย์และจีน “ปราศจากข้อสงสัยว่าความภักดีทางการเมืองเป็นหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์” มากกว่าลักษณะประจำตัวพลเมืองที่ประดิษฐ์ขึ้น (Kreuzer 2006, 11) ในที่สุดระเบียบทางการเมืองที่เน้นวัฒนธรรมชาติพันธุ์ก็ให้กำเนิดสังคมมาเลเซียซึ่งได้โอบรวมทัศนคติทางชาติพันธุ์ที่รุนแรงไว้ด้วย (Tan 2000) การก่อรูปของอัตลักษณ์ในมาเลเซียได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากสำนักที่รุนแรงเรื่องชาติพันธุ์ “ในมาเลเซีย มันไม่เพียงพอที่จะเป็นแค่ชาวมาเลย์ ทุกคนต้องมีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้วย” (Tan 2000, 464) เช่นเดียวกับสำนักทางชาติพันธุ์ในเครือข่ายทางสังคม (Kahn 2005) ซึ่งนโยบายหลายอย่างพยายามที่จะรวบรวมหรือดึงกลับชุมชนที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์และพื้นฐานทางวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมาถูกต่อต้านอย่างหนักและประสบความสำเร็จเพียงเล็กน้อย เมื่อ ค.ศ. 1971 รัฐบาลประกาศใช้นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อ “ขยายการปรากฏในเชิงสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมมาเลย์และอิสลามไปสู่พื้นที่สาธารณะและเพื่อทำให้การใช้ภาษามาเลย์เป็นสื่อกลางในการศึกษาทุกระดับมีเพิ่มมากขึ้น” (Lee 2000, 4) คนกลุ่มใหญ่ในชุมชนจีนต่อต้านนโยบายนี้ อย่างแข็งขันและคนจีนจำนวนมากมองแนวโน้มการดึงกลับวัฒนธรรมด้วยความแค้นเคือง (Segawa 2007) ความไม่พอใจส่วนใหญ่มาจากการที่รัฐก้าวล่วงธรรมเนียมการใช้ภาษาจีนเป็นสื่อกลางในการศึกษาซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นพื้นฐานในการรักษาอัตลักษณ์ของคนจีน (Segawa 2007) ในท้ายที่สุด ความต้องการศึกษาด้วยภาษาจีนในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษากลับได้รับแรงเหวี่ยง โดยมีบันทึกว่าสถิติการรับนักเรียนเพิ่มมากขึ้นหลังจากมีการใช้นโยบายนี้ (Lee 2000)

ในมาเลเซีย การควบคุมสัญลักษณ์และเรื่องเล่าเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชาติก็เป็นไปอย่างกว้างขวางเช่นกัน แต่ความพยายามนี้ก็กลับได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างจากที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซีย ในภาพรวมวัฒนธรรมมาเลย์ถูกนำเสนอในฐานะที่เป็นบรรทัดฐานของมาเลเซีย ที่ซึ่งวาทกรรมหลักของวัฒนธรรมยังคงถูกเขียนโดยชาวมาเลย์ ถูกควบคุมโดยนโยบายนิยมมาเลย์ และคล้อยตามอำนาจในการวางแผนของชาวมาเลย์ (Hoffstaedter 2008) เป็นเวลานานแล้วที่สวนสนุกและมรดกวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยเครื่องหมายทางอัตลักษณ์อิสลามและชุมชนมาเลย์ถูกชูขึ้นมาเป็นตัวแทนอย่างเป็นทางการของวัฒนธรรมมาเลย์ (Hoffstaedter 2008; Worden 2001) อย่างไรก็ตามความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในทศวรรษ 1990 เมื่อการพัฒนาอย่างรวดเร็วและการเป็นสมัยใหม่ (modernization) กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายวัฒนธรรม โดยรัฐบาลมาเลเซียมุ่งจัดวางประเทศตามแนวคิดมองไปข้างหน้าสู่ความเป็นประเทศสมัยใหม่ที่มีความต้องการที่จะมีสถานะเป็นประเทศพัฒนาอย่างเต็มที่และเป็นประเทศอุตสาหกรรมภายใน ค.ศ. 2020 (Hitchcock and King 2003) ความเปลี่ยนแปลงทางระบบนี้เกี่ยวข้องกับ “การผลจากแนวคิดที่ว่าอัตลักษณ์มาเลย์ได้รับมาจากระบบศักดินาในอดีต” ไปสู่แนวคิดว่าอัตลักษณ์ของชาติวางอยู่บนพื้นฐานของจุดหมายปลายทางที่มีร่วมกันมากกว่าอดีตที่มีร่วมกัน ดังนั้นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ความเป็นสมัยใหม่ และ “ความใหม่” จึงได้เกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิบัติตามนโยบายถูกนำไปส่งเสริมในฐานะส่วนประกอบสำคัญของชาตินิยม (Leigh 2002, 95) ในยุคนี้ก็ยังเป็นช่วงที่การโฆษณาชวนเชื่ออย่างก้าวร้าวของรัฐบาลและการส่งเสริมสัญลักษณ์ของอิสลามและมาเลย์ในพื้นที่สาธารณะลดระดับความสำคัญลง

(Lee 2000) ความเป็นปึกแผ่นของอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใต้นายกรัฐมนตรี มหาเธร์ โมฮัมหมัด (Mahathir Mohamad) ร่วมด้วย “การลดอิสระของระบบราชการ สถานิติบัญญัติ ระบบศาลยุติธรรม และระบอบกษัตริย์” ส่งเสริมการมีอำนาจนำของตำแหน่งทางการเมืองซึ่งเป็นที่ยอมรับของชาวมาเลเซีย ภายในรัฐบาลและในสังคมทั่วไปด้วย (Hamayotsu 2002, 358) การพัฒนาเหล่านี้ช่วยทำให้ผู้นำชาวมาเลเซีย มีศักยภาพในการก้าวไปเป็นแนวหน้าในกระบวนการเปลี่ยนเป็นอิสลามและการเป็นสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาชนชั้นกลางมุสลิมให้มีทัศนคติแบบสากล (Hamayotsu 2002)

การตีความสมัยใหม่ของอิสลามนี้เอื้อให้ชนชั้นปกครอง “รองรับประชากรที่ไม่ใช่มุสลิม ช่วยให้มีคนที่จงรักภักดีต่อโครงการสร้างชาติของรัฐบาลมากขึ้น” (Hamayotsu 2002, 362) แทนที่จะหลอมรวมหรือดูดกลืน กระบวนการเจรจาที่อ้อมค้อมที่กำลังดำเนินอยู่ซึ่งเน้นการรองรับและกำหนดทิศทางใหม่ระหว่างคนมาเลย์และกลุ่มที่ไม่ใช่คนมาเลย์ และภายในกลุ่มคนมาเลย์ด้วยกัน ได้ช่วยก่อรากฐานให้แก่การสร้างชาติในมาเลเซีย (Lian 2001) ดังนั้นภูมิทัศน์ทางการเมืองตามรูปแบบการเมืองทั่วไปในมาเลเซียจึงค่อนข้างที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมชาติที่เป็นหนึ่งเดียวขึ้นในประเทศ ในท้ายที่สุดแล้วมรดกวัฒนธรรมในมาเลเซียจึงถูกจำกัดบทบาทไว้แคบกว่า อาทิ ในด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความบันเทิง และกิจกรรมของชุมชน (Lindsay 1995) กล่าวได้ว่ามรดกวัฒนธรรมแทบจะไม่เคยถูกจัดดูว่าเป็นสาระสำคัญที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ของผู้คน

ความเป็นศูนย์กลางของมรดกวัฒนธรรมต่อโลกทัศน์และอัตลักษณ์ของผู้คนมีอิทธิพลอย่างไม่ต้องสงสัย ในแง่ที่พวกเขาจะต้องรู้สึกว่าจะจำเป็นต้องคุ้มครอง ปกป้องมรดกวัฒนธรรมนั้น อาจจะสามารถได้ว่ายิ่งมรดกวัฒนธรรมเป็นเรื่องพื้นฐานในอัตลักษณ์ของผู้คนมากเท่าใด พวกเขาก็จะยิ่งคุ้มครองปกป้องมรดกวัฒนธรรมมากเท่านั้นเพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์และความมั่นคงในการดำรงอยู่ (Chong 2009) ปรากฏการณ์นี้เห็นได้อย่างชัดเจนในอินโดนีเซีย รัฐบาลและประชาชนได้รวมเอา “ความคลั่งชาติ” (Gelling 2009, 1) ในการรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นมรดกวัฒนธรรม เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม คนอินโดนีเซียจำนวนมากมองมรดกวัฒนธรรมของตนในฐานะที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ของพวกเขา มีคำกล่าว อาทิ “มันสร้างสิ่งที่อินโดนีเซียเป็น” และ “การไม่ยอมรับมันก็เหมือนคุณปฏิเสธแม่ของคุณเอง” (Schonhardt 2009a, 1) มันจึงไม่น่าแปลกใจที่ในความเคลื่อนไหวของ เบนเดรา มีผู้คนมาจากทุกพื้นที่ ทั้งนักศึกษา ขาวนา นักกฎหมาย ชาวประมง ครู และคนพิการ ที่ลงชื่อสมัครเข้าร่วมแผนประกาศสงครามต่อมาเลเซียถึงแม้พวกเขาจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางด้วยตนเองก็ตาม (Mardiyati 2009) สำหรับพวกเขาแล้ว การปกป้องมรดกวัฒนธรรมของอินโดนีเซียมีค่าเทียบเท่ากับการปกป้องศักดิ์ศรีของประเทศเลยทีเดียว นี่เป็นสาเหตุที่คุณแม่ตัดสินใจทิ้งลูกน้อยสามคนไว้เบื้องหลัง ชายหนุ่มบอกภรรยาที่ตั้งครรภ์ได้เพียงสี่เดือนเพื่อไปร่วมสงครามกับเบนเดรา คนเหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนของคนที่เต็มใจที่จะเสียสละชีวิตและครอบครัวเพื่อเป้าหมายเดียวกันนี้ (Mardiyati 2009) ทัศนคติชาตินิยมเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้ก่อตั้งและผู้สนับสนุนเพจในเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ชื่อ "We Hate Malaysia" (เราเกลียดมาเลเซีย) ซึ่งได้ยืนยันว่าทำที่เป็นศัตรูของพวกเขาเป็นเรื่องชาตินิยมไม่ใช่การเหยียดเชื้อชาติแต่อย่างใด (Malay Mail, 10 September 2009)

ความแตกต่างของวิธีการมองปัญหาเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมของคนทั้งสองประเทศทำให้ระลึกถึงประสบการณ์บนเส้นทางสู่ความเป็นชาติที่แตกต่างกัน ในประสบการณ์ของอินโดนีเซียการต่อสู้ทางการเมือง

คือการปฏิบัติทางสังคมที่มีการสูญเสียเลือดเนื้อซึ่งมีผลลัพธ์คือการรื้อโครงสร้างทางสังคมที่มีมาอย่างยาวนาน (Liow 2005) ประสบการณ์การปฏิบัติต่อต้านอาณานิคมดัดแปลงและขั้นสูงในยุคก่อนการประกาศอิสรภาพได้ส่งผลกระทบอย่างไม่ต้องสงสัยต่อการสร้างโลกทัศน์ของชาวอินโดนีเซีย ซึ่งมีแสดงออกในการระดมคนจำนวนมาก ความปรารถนาความยิ่งใหญ่ และความรู้สึกในภูมิภาคต่อสิทธิโดยชอบธรรม (Liow 2005) ผู้คนจำนวนมากเชื่อว่า มาเลเซีย ญาติของพวกเขาต้องการ “การเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง” เนื่องจาก “เอกราชจอมปลอม” ได้รับมาจากการเจรจาสันติภาพกับอังกฤษ (Liow 2005, 80) พฤติกรรมของอินโดนีเซียในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นดอกผลของชาตินิยมที่ “เป็นพื้นฐาน แพร่หลาย หยั่งรากลึก และเผชิญหน้า” (Lian 2001, 872) นอกจากนี้ กิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับมาเลเซียแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ที่ขึ้นอยู่กับ การป้องกันตัวอย่างก้าวร้าวต่อสิ่งที่เป็ผลประโยชน์ และการตอบโต้ต่อการถูกดูหมิ่นซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ผ่านมานั้นเอง นักวิเคราะห์เชื่อว่าคนที่ถูกกดขี่และเลือกปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำเล่า มักจะมีโลกทัศน์ที่แสดงออกในสังคมในแบบที่มีความลำเอียง เลือกปฏิบัติ และเล่นพรรคเล่นพวก (Major and Townsend 2010)

การล่มสลายของระบอบซูฮาร์โตใน ค.ศ. 1998 นำไปสู่รัฐสภาอินโดนีเซียที่เป็นอิสระสภาผู้แทนราษฎรที่เรียกว่า เดวัน เปอวากิลัน รักยัต (Dewan Perwakilan Rakyat หรือ DPR) กลายเป็นศูนย์กลางความสนใจทางการเมืองระดับชาติเนื่องจากการอภิปรายได้รับการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ไปทั่วประเทศอยู่บ่อยครั้ง (Ziegenhain 2008) ความเป็นอิสระของรัฐสภาและสื่อมวลชนช่วยให้ความเคลื่อนไหวของมวลชนฟื้นคืนมาใหม่ (Ziegenhain 2008) และเพิ่มท่าทีชาตินิยมที่เกิดขึ้นมาจาก “ความโกรธและคับข้องใจที่อัดอั้นมาอย่างยาวนาน” ต่อ “สภาวะทางเศรษฐกิจที่ถดถอย” ของอินโดนีเซีย (Armove 1998, 15) เพื่อรักษาคะแนนเสียงไว้ สมาชิกสื่อมวลชนและหน่วยงานนิติบัญญัติแสดงท่าทีชาตินิยมอย่างสม่าเสมอเพื่อเอาชนะใจประชาชน เหตุการณ์นี้ยังถูกใช้เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจประชาชนอินโดนีเซียจากการเมืองภายในประเทศอีกด้วย (Farish Noor 2009) ในแง่นี้ การฉวยใช้ปัญหาทางวัฒนธรรมเพื่อขยายประเด็นทางการเมืองปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำในโลกของการเมือง หากพิจารณาข้อพิพาท กัมพูชา-ไทย เหนือปราสาทพระวิหารอย่างละเอียดจะพบว่าท้ายที่สุดแล้วความขัดแย้งถูกใช้โดยนักการเมืองผู้ซึ่งเคลื่อนไหวอยู่เบื้องหลังข้ออ้างในการปกป้องอธิปไตยของชาติ (Pongphisoot Busbarat 2011) เพื่อผลประโยชน์ภายในประเทศบางอย่าง (Croissant and Trinn 2009)

ในทางตรงข้าม ชาตินิยมของมาเลเซียเกิดเป็นความเคลื่อนไหวขึ้นภายหลัง ปฏิกริยาของชาวมาเลย์ต่อข้อเสนอของอาณานิคมอังกฤษซึ่ง “ฉับพลัน ชมชื่น และรุนแรง” ข้อเสนอของอาณานิคมอังกฤษเสนอให้ใช้ระบบการเมืองใหม่ที่เรียกว่า “เงื่อนไขพลเมืองอิสระสำหรับผู้ที่ไม่ใช่มาเลย์ จุดจบของ “สิทธิพิเศษ” ของชาวมาเลย์ และการกำจัดอำนาจและสถานะของผู้ปกครอง” (Mauzy 2006, 49) ปฏิกริยาของชาวมาเลย์ก่อให้เกิดการผลิตดอกออกผลของชาตินิยมซึ่งยึดโยงอยู่กับ “ความรู้สึกถึงเป้าหมายในการปกป้องสิ่งที่ถือว่าเป็นของคนมาเลย์” (Mauzy 2006, 50) แท้จริงแล้ว จากจุดเริ่มต้นของเอกราชของมาเลเซีย การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างคนพื้นเมืองกับชุมชนอพยพได้ลดทอนความเข้มข้นของชาตินิยม (Halim Salleh 2000) ซึ่ง “ถูกอ้างถึงในเวทีโลก น้อยกว่าในกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นคู่แข่งกัน” (Case 2000, 131) แม้ว่าความปรารถนาชาตินิยมจะเริ่มต้นจากการรักษาความยิ่งใหญ่

ทางเชื้อชาติของมาเลเซียในการต่อสู้เพื่อเอกราช เพื่อที่จะรักษาสัญลักษณ์และผลประโยชน์ของมาเลเซีย และจากนั้นก็เพื่อสร้างรากฐานทางสังคมเศรษฐกิจให้มั่นคงมากขึ้นเช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในประเทศ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ผลักดันชาตินิยมในมาเลเซียตลอดช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ก็ยังคงเป็นการปกป้องผลประโยชน์ทางการเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และศาสนา ที่ซึ่ง “อะไรก็ตาม ที่ถูกรับรู้ว่าเป็นการทำให้การปกป้องนี้อ่อนแอลงจะก่อให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมที่รุนแรงขึ้นมาทันที เพื่อช่วยประคับประคองการปกป้องนี้” (Mauzy 2006, 51) โลกทัศน์ของผู้ปกป้องนี้เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ “ชาตินิยม ซึ่งยุคอาณานิคม การปฏิรูปรัฐอิสลาม ทัศนคติรัฐอินโดนีเซียที่เป็นหนึ่งเดียว และสงครามโลกไม่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้” (Mauzy 2006, 49) จึงเข้าใจได้ว่าโลกทัศน์ที่นำไปสู่ความพยายามอย่างยาวนานของรัฐบาลมาเลเซียในการทำทลาย “การถูกรังแกโดยผู้ที่แข็งแกร่งกว่า” ในความสัมพันธ์แบบพี่น้องกับรัฐบาลอินโดนีเซีย (Weiss 2010, 173) ผ่านพฤติกรรมที่ปฏิเสธบทบาทความคาดหวัง และมารยาทในฐานะที่เป็น “น้องร่วมสายโลหิต” (Liow 2005, 80)

การที่ทั้งสองประเทศเผชิญหน้ากันในความขัดแย้งเพื่อชิงความยิ่งใหญ่ในภูมิภาค เป็นสิ่งที่บอกเป็นนัยอย่างแรกถึงความพยายามของมาเลเซียที่จะเป็นผู้จัดระเบียบของภูมิภาคและผู้นำของโลกที่สาม (Liow 2005) หลักฐานชี้ว่าทั้งสองประเทศเริ่มต้นการพัฒนาจากระดับที่ใกล้เคียงกัน ในทศวรรษ 1970 โดยอินโดนีเซียก้าวหน้ากว่าเล็กน้อย เห็นได้จากการส่งครู อาจารย์ไปยังคาบสมุทรมเพื่อช่วยมาเลเซียในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Asia News Network 2010) อย่างไรก็ตาม ภายในช่วงสามสิบปีมาเลเซียได้แซงหน้าอินโดนีเซียไปหลายช่วงตัว ด้วยผลผลิตมวลรวมที่มากกว่า อินโดนีเซียสามเท่า ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การได้รับสิทธิ์เหนือเกาะลิคิตันและสิปาดัง (Ligitan and Sipadan islands) และการขยายตัวของการพัฒนา (Asia News Network 2010) ทำให้การนำหน้าในการแข่งขันของมาเลเซียได้รับการยอมรับแม้จากผู้นำของอินโดนีเซีย รวมทั้ง **อาลี อลาตัส** (Ali Alatas) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในช่วง ค.ศ. 1988–1999 ผู้ซึ่งกล่าวว่า คนมาเลเซียที่เยอหยิ่งและคนอินโดนีเซียขี้อิจฉากลายเป็นผลพลอยได้ของช่องว่างในการพัฒนาระหว่างทั้งสองประเทศ (Asia News Network 2010) วิธีการวางอำนาจบาตรใหญ่ของรัฐบาลมาเลเซียในการจัดการปัญหาแรงงานเป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นการแสดงถึงแนวโน้มของความเยอหยิ่งของมาเลเซียซึ่งมักจะ “มองหมู่เกาะอินโดนีเซียที่อุดมสมบูรณ์เป็นเพียงแหล่งแรงงานค่าแรงต่ำ ทั้งแม่บ้าน พนักงานที่จอดรถ และพนักงานเสิร์ฟอาหารที่ทำงานในภัตตาคารและเมืองอื่น ๆ ในมาเลเซีย” (Glionna 2009, 1) ดังเช่นที่อธิบายข้างต้น สถานการณ์เช่นนี้ยิ่งเพิ่มความขุ่นเคืองที่ก่อกวนอยู่ในหัวอกชาวอินโดนีเซียให้เพิ่มมากขึ้น นำเสียดายว่า นักวิเคราะห์เชื่อว่าชาตินิยมทางการเมืองและวัฒนธรรมที่กลับมาตื่นตัวอีกครั้งจะแทรกซึมไปในการเมืองในปัจจุบันมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากรัฐชาติทั้งสองต้องแสวงหาอำนาจและทรัพยากรในโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและทรัพยากรของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน (Smith 2000)

มุมมองทางการค้า

จากการค้าและกัวลาแลมเปอร์นั้นไม่ใช่คนแปลกหน้าในการแข่งขันแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและทรัพยากร โดยส่วนใหญ่แล้วความแตกต่างของสภาวะทางเศรษฐกิจในอินโดนีเซียและมาเลเซียเป็นปัจจัยที่ทำให้ความขัดแย้งดำเนินต่อไป เพราะทั้งสองประเทศต่างพยายามแสวงหาความเห็นอกเห็นใจทางการค้าในสินค้ามรดกวัฒนธรรมของตนเพิ่มมากขึ้น จากมรดกวัฒนธรรม 19 รายการที่ทั้งสองประเทศแย่งชิงกัน⁷ บาดิก เป็นรายการที่มีปัญหามากที่สุด ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากยอดส่งออกผ้าบาดิกอินโดนีเซียที่สูงถึง 69-93 ล้านเหรียญสหรัฐ (Maruli 2011) น่าสนใจว่าเป็นเพราะการทำการตลาดผ้าบาดิกที่ประสบความสำเร็จของกัวลาแลมเปอร์ในประเทศอย่าง สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และอังกฤษ เมื่อ ค.ศ. 2003 (Gatut and Aryanto 2010) ทำให้นักเศรษฐศาสตร์โอศุครวญความไม่ได้เรื่องของการค้าในการทำการตลาดมรดกวัฒนธรรมอินโดนีเซีย เนื่องจากหลายคนมองว่าความพล่อยปละเลเย่นี่ส่งผลโดยตรงต่อความด้อยศักยภาพทางเศรษฐกิจของชาติ (Schonhardt 2009a) เป็นเรื่องตลกร้ายที่หลักฐานชี้ว่าความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรมผ้าบาดิกโดยเฉพาะทางชายฝั่งตะวันออกของมาเลเซียส่วนใหญ่เป็นผลพวงมาจากการอพยพของผู้เชี่ยวชาญผ้าบาดิกและคนงานจากอินโดนีเซียผู้ซึ่งเลือกที่จะตั้งรกรากบนคาบสมุทรมีรายได้และมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีกว่า (Suditomo, Pudjiarti, and Dimyathi 2011) เพิ่งจะเร็ว ๆ นี้เองที่ผ้าบาดิกกลับมาได้รับความนิยมในอินโดนีเซียหลังจากหลายทศวรรษของการเสื่อมคลายความนิยมในหมู่ชาวอินโดนีเซียที่เคยคิดว่าผ้าบาดิกไม่ทันสมัยและเป็นของสำหรับคนสูงวัย (Kurniasari 2009) ในคราวนี้จากการค้าไม่พลาดโอกาสที่จะสร้างกระแสความสนใจและความสามารถในการแข่งขันผ้าบาดิกทั้งในตลาดในประเทศและนานาชาติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การออกใบรับรอง (Batikmark certification) (Knobloch and Reni 2009) การจัดงานเทศกาลผ้าบาดิกในระดับภูมิภาค (Gatut and Aryanto 2010) และการจัดประชุมสุดยอดผ้าบาดิกโลก (World Batik Summit) เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2011 ในกรุงจาการ์ตา (UNESCO 2011d) **เจโร วาซิก** รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว (Jero Wacik) ได้แสดงการสนับสนุนอย่างเป็นทางการโดยเปิดให้มีการขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรมอินโดนีเซียทุกรูปแบบในฐานะที่เป็นผลผลิตของแต่ละวัฒนธรรม (Karana and Prameshwari 2009) เพื่อทำให้ความพยายามเหล่านี้เข้มแข็งมากขึ้น แผนต่าง ๆ ในการปกป้องบาดิกและองค์ประกอบทางวัฒนธรรมจาก “การขโมยความคิดอย่างไม่ยั้ง” (Soedarjo 2009, 1) และการถูกนำไปแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจได้รวมไปถึงทำให้อย่างเป็นทางการ อาทิ การร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Antons 2009b) และการดำเนินคดีต่อผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย (Malik 2009)

⁷ จากการศึกษาของ (Suditomo, Pudjiarti, and Dimyathi 2011) มรดกวัฒนธรรมที่แย่งชิงกันประกอบด้วย เครื่องดนตรี ลวดลายสิ่งทอและเสื้อผ้า นาฏกรรม ดนตรีและเพลง อาวุธและเครื่องใช้ในสงคราม บ้านทึกโบราณ อาหารและเครื่องดื่ม และการเชิดหุ่น

ทางออกและการเปลี่ยนแปลงของความขัดแย้งเหนือมรดกวัฒนธรรม

“การปกป้อง” (Protecting) และ “การคุ้มครอง” (Safeguarding) มรดกวัฒนธรรม : กรอบคิดทางกฎหมายในปัจจุบัน

การศึกษารอบคิดทางกฎหมายในปัจจุบันเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมเผยให้เห็นว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีและการเรียกร้องสิทธิ์เป็นเรื่องที่ใช้พยานหลักฐานหาข้อพิสูจน์ได้ยาก ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ คำว่า “ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม” (cultural property) เป็นการผสมผสานสองแนวความคิด (Merryman 1986) ซึ่งอยู่บนฐานกฎหมายระหว่างประเทศสองฉบับ อย่างแรกอธิบายได้ด้วยแนวคิด “สากลนิยมทางวัฒนธรรม” (cultural internationalism) ซึ่งมองทุกวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีร่วมกันของมนุษย์ซึ่งเป็นอิสระจากเรื่องกรรมสิทธิ์หรือขอบเขตประเทศโดยไม่สนใจว่าจะเป็นที่ตั้งที่เป็นแหล่งกำเนิดหรือเป็นแหล่งที่ตั้งปัจจุบันของวัฒนธรรม (Merryman 1986) อย่างที่สองอ้างอิงแนวคิด “ชาตินิยมทางวัฒนธรรม” (cultural nationalism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มองทุกส่วนประกอบของวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของชาติที่เป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมนั้น (Sljivic 1997) มิงานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่าแนวคิดชาตินิยมทางวัฒนธรรมเป็นกระแสหลักอยู่ในขณะนี้ (Merryman 1986; Sljivic 1997; Blake 2000) ทำให้กรอบคิดทางกฎหมายในปัจจุบันมองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเป็น “การครอบครองโดยไม่อาจโต้แย้งได้ของแต่ละประเทศ” (Coombe 1993, 246)

ถึงแม้จะมีแนวคิดดังกล่าว แต่ความเหมาะสมในการใช้กฎหมายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมก็ยังคงมีความยุ่งยากหลายประการ ประการแรก ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าแนวคิด “ชาตินิยมทางวัฒนธรรม” ได้รับการยอมรับถึงขนาดเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้การเรียกร้องสิทธิ์พื้นฐานภายใต้หลักการนี้อยู่นอกเหนือการคุ้มครองสิทธิ์ตามสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยเฉพาะ แนวคิดนี้ยังปรากฏว่าให้การคุ้มครองเพียงเฉพาะ “สิ่งซึ่งประกอบขึ้นเป็นรูปธรรมของสินค้าทางกายภาพ” (physical embodiments of tangible goods) (Scafidi 2001, 813) แต่ไม่คุ้มครองมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ (intangible cultural heritage) อาทิ ศิลปะลายผ้า เพลงและเพลงสวด อาหารและตำรับอาหาร นาฏกรรมและการแสดง ฯลฯ การเรียกร้องภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีอยู่จึงเกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมที่เป็นกายภาพ (tangible heritage items) อาทิ ภาพสลักหินอ่อนจากวิหารพาเรนอน (Elgin Marbles) (Emerling 2009) และบันทึกของราชวงศ์โจซอนของเกาหลีใต้ (Joseon royal texts) (Jung Sung-ki 2010)

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาก็มีส่วนช่วยเพียงเล็กน้อย มองจากมุมมองของทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องมากที่สุดในความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าข้อกำหนดเฉพาะของลิขสิทธิ์ คือ ความเป็นของดั้งเดิม (originality) ความอยู่ตัว ไม่เปลี่ยนแปลง (fixation) ความเป็นเจ้าของผลงาน (authorship) เงื่อนไขในการปกป้อง (term of protection) ข้อจำกัดในการใช้งาน (fair use constrains) และการเผยแพร่สู่สาธารณะ (public domain provisions) กลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่มรดกวัฒนธรรม

ที่ไม่เป็นกายภาพภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของทั้งสองประเทศ (Kuek 2005)⁹ มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพส่วนใหญ่จะไม่ผ่านเกณฑ์ความเป็นของดั้งเดิมเนื่องจาก “ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนที่จะมีประเพณี จารีต และความเชื่อซึ่งได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา” (Kuek 2005, 37) จากการที่มีรูปแบบเป็นชุดของความคิดทำให้มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพจำนวนมากไม่สามารถได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้แม้จะเป็นเพียงความคุ้มครองลิขสิทธิ์ขั้นพื้นฐาน¹⁰ ภายใต้อนุสัญญาเบิร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปะ (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาพหุภาคีที่ทั้งอินโดนีเซียและมาเลเซียต่างก็เป็นภาคีสมาชิก (“Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works” 1886) การที่มรดกวัฒนธรรมถูกส่งต่อจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งมักจะใช้วิธีการลอกเลียนแบบและฝึกฝนก็จะขัดกับเกณฑ์ที่กำหนดให้ต้องลดทอนมรดกวัฒนธรรมลงเป็นรูปแบบทางกายภาพเพื่อให้ระบุลิขสิทธิ์ได้ (Kuek 2005) นอกจากนี้โดยปกติลิขสิทธิ์จะตกเป็นของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่ร่วมกันสร้างสรรค์มรดกวัฒนธรรมนั้น แต่จะไม่ใช่ลิขสิทธิ์ของสังคมหรือสาธารณะ (Torsen 2008) ความท้าทายต่อไปคือการคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมที่มีขอบเขตชัดเจนอาจจะขัดกับธรรมชาติและความสนใจในมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพที่เกี่ยวข้องกับคนหลายรุ่น (Kuek 2005)

เมื่อ ค.ศ. 2003 มีความพยายามในการขยายขอบเขตของแนวคิดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเพื่อให้ครอบคลุมทั้งมรดกวัฒนธรรมทางกายภาพและที่ไม่เป็นกายภาพ (Riley 2005) อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage) ได้รับการลงนามยอมรับ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 และมีผลบังคับใช้จริงในวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 2006 หลังจากได้รับการรับรองจาก 47 ประเทศ นิยามของมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ ในมาตราที่ 2 (1) ของอนุสัญญาได้รวบรวมลักษณะที่โดดเด่นหลายอย่างไว้ อาทิ

“การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง – ซึ่งชุมชน กลุ่มคน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพซึ่งถูกส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ได้รับการสร้างสรรค์ใหม่อย่างสม่ำเสมอโดยชุมชนและกลุ่มคน เพื่อการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ของพวกเขา และมอบความรู้สึกถึงอัตลักษณ์และความต่อเนื่องให้แก่พวกเขา ด้วยเหตุนี้จึงส่งเสริมความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์”¹¹

มาตรา 2 (2) ระบุขอบเขตของมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพแต่ละกลุ่ม ซึ่งรวมถึง มหุปาลูและและการแสดงออกโดยคำพูด ศิลปะการแสดง ธรรมเนียมปฏิบัติทางสังคม และมีมือช่างดั้งเดิม

⁹ สำหรับความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพของอินโดนีเซียและมาเลเซีย ดูได้จาก Copyright Act 1982 (Revised 2002) ของอินโดนีเซีย และ Copyright Act 1987 ของมาเลเซีย (Antons 2009b; Kuek 2005)

¹⁰ มาตรา 1(6) ควบคู่กับมาตรา 19 ของอนุสัญญาเบิร์น กำหนดให้ภาคีสมาชิกมีหน้าที่มอบสิทธิตามที่ระบุในอนุสัญญาหรือสิทธิที่มากกว่าที่ระบุในอนุสัญญา ให้แก่งานของประเทศภาคีสมาชิก

¹¹ UNESCO, “Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage” 2003, Article 2 (1)

อนุสัญญาให้คำมั่นสัญญากับประเทศภาคีสมาชิกว่าจะผลักดันการสำรวจทำทะเบียนมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพและร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น กลุ่มคน และนักปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาแผนการปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม (Kurin 2004) อนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศเพื่อดูแลการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ และสร้างทะเบียนขึ้นสองอย่างคือ ทะเบียนตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพของมนุษยชาติ (Representative List of the Intangible Heritage of Humanity) และทะเบียนมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพที่ต้องการการปกป้องคุ้มครองอย่างเร่งด่วน (List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding) ภายในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2011 ทะเบียนตัวแทนมรดกฯ มี 232 รายการ (UNESCO 2011c) มีสี่รายการจากอินโดนีเซีย (UNESCO 2011a) และหนึ่งรายการจากมาเลเซีย (UNESCO 2011b)

ทั้งสี่รายการของอินโดนีเซียมีความเกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมที่แย่งชิงกับมาเลเซีย ได้แก่ กริช วายังกูลิต บาติก และอังกะลุง (UNESCO 2011a) ส่วนรายการหนึ่งของมาเลเซียคือการแสดงมะโย่ง (mak yong theatre) ไม่มีปัญหาการแย่งชิงกัน (UNESCO 2011b) การขึ้นทะเบียนบาติกในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2009 ซึ่งเป็นช่วงที่มีความขัดแย้งเรื่องเพนเดทอย่างรุนแรงถูกมองว่าเป็น “ชัยชนะ” (Collins 2009, 1) ของชาวอินโดนีเซีย เพื่อเฉลิมฉลองเรื่องนี้ ซูซิโล บัมบัง ยูไดโยโน ประธานาธิบดี (Susilo Bambang Yudhoyono) ได้ขอร้องให้ชาวอินโดนีเซียทุกคนสวมใส่ผ้าบาติกในวันที่ยูเนสโกประกาศการขึ้นทะเบียน (Schonhardt 2009a) ในพิธีมีการเชิญชวนกัวลาลัมเปอร์ให้ศึกษาแนวทางการขอขึ้นทะเบียนบาติกมาเลเซียบ้าง (Ministry of Tourism, Culture and Environment, Sabah, Malaysia 2009) ซึ่ง เจโร วาซิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของอินโดนีเซียได้พูดตักคอกไว้ว่า “มาเลเซียไม่สามารถกล่าวอ้างว่าบาติกเป็นมรดกวัฒนธรรมของตนเองได้อีกต่อไป เพราะอินโดนีเซียได้พิสูจน์เรื่องนี้แล้ว ถ้ามาเลเซียยังคงต้องการที่จะทำลายการตัดสินใจของยูเนสโกก็เชิญเลย แต่จะเป็นการดีกว่าที่มาเลเซียจะลองใช้ผลการสร้างสรรค์ของตนเองบ้าง” (Tumengkol 2009)

จากการศึกษาเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพแสดงให้เห็นว่าความเห็นของรัฐมนตรีไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย ในกรณีนี้คำนิยาม “อะไรที่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ” ของยูเนสโก (UNESCO 2009c, 4–5) ได้ถูกเขียนมาเพื่อป้องกันทัศนคติในลักษณะผูกขาดเช่นนี้

“เราอาจมีการแสดงออกของมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพคล้ายคลึงกับสิ่งที่ปฏิบัติโดยผู้อื่น ไม่ว่ามันจะมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง จากเมืองในอีกซีกโลก หรือถูกดัดแปลงโดยคนที่อพยพไปตั้งรกรากในภูมิภาคอื่น ล้วนแล้วแต่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ มันถูกส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่น มันถูกพัฒนาเพื่อการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม และมันมีส่วนช่วยในการให้ความรู้สึกถึงอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง ผ่านจากปัจจุบันไปสู่อนาคต มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพไม่ทำให้เกิดคำถามว่า จริงหรือไม่ที่การปฏิบัติบางอย่างเป็นของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งโดยเฉพาะ มันมีส่วนช่วยความผูกพันทางสังคม ส่งเสริมความรู้สึกถึงอัตลักษณ์และความรับผิดชอบซึ่งช่วยให้ปัจเจกบุคคลรู้สึกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือของชุมชนอื่น และรู้สึกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมใหญ่ มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพไม่ได้ถูกให้คุณค่าในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรมแต่เพียงอย่างเดียว

บนพื้นฐานของการเปรียบเทียบซึ่งให้คุณค่าแก่ความเฉพาะเจาะจงหรือความโดดเด่น แต่มันเจริญงอกงามบนพื้นฐานของชุมชนและขึ้นอยู่กับคนที่เป็นเจ้าของความรู้เกี่ยวกับประเพณี ทัศนคติและจารีตถูกส่งผ่านมายังคนอื่น ๆ ในชุมชน จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือสู่ชุมชนอื่น”

มาซาโนริ นากาโอกะ (Masanori Nagaoka) เจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญพิเศษด้านงานวัฒนธรรมของสำนักงานยูเนสโกประจำกรุงจาการ์ตา กล่าวย่ำว่า การขึ้นทะเบียนของยูเนสโกเป็น “เพียงเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้แน่ใจว่ารัฐบาลแต่ละประเทศดำเนินการปกป้องประเพณีดั้งเดิมไม่ให้สูญหายไป การตอบรับการขอขึ้นทะเบียนของอินโดนีเซียจึงไม่มีการพูดคุยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผ้าบาติกอินโดนีเซียกับผ้าบาติกมาเลเซีย” (Schonhardt 2009a) ที่แน่ ๆ นักวิชาการเห็นตรงกันว่า ความรู้สึกว่าเป็นชัยชนะเป็นเพียงสัญลักษณ์ เพราะการขึ้นทะเบียน “ไม่ได้เป็นการมอบสิทธิบัตรให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติกหรือให้ความคุ้มครองสิทธิทางปัญญา” (Schonhardt 2009a) ความเข้าใจนี้ได้รับการยืนยันโดยยูเนสโกหลายครั้ง (UNESCO 2007, 5)

“ในภาษาที่ยูเนสโกใช้ “การคุ้มครอง” (protection) หมายถึง การรับเอาวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อการสงวนรักษา (preservation) การปกป้อง (safeguarding) และการเพิ่มประสิทธิภาพ (enhancement) ไม่มีความหมายใดแฝงว่าอาจจะนำไปสู่กิจการเชิงพาณิชย์”

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แนวคิดนี้ถูกกล่าวถึงอีกครั้ง (UNESCO 2009b, 8)

“การปกป้อง (safeguarding)...มรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ...คือการทำให้แน่ใจว่าจะมีการสร้างสรรค์และส่งผ่านต่อไปด้วยการระบุและนิยามมรดกวัฒนธรรม แทนที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา...เนื่องจากชุมชนเป็นผู้สร้างสรรค์ ดูแลรักษา และส่งผ่านมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ มันจึงเป็นการยากที่จะกำหนดว่าใครบ้างที่เป็นเจ้าของมรดกวัฒนธรรมร่วมกัน”

ชัดเจนว่าการขึ้นทะเบียนบาติกอินโดนีเซียไม่ได้กีดกันมาเลเซียจากการเสนอบาติกของตนเพื่อให้ได้รับการขึ้นทะเบียนในทะเบียนตัวแทนมรดกฯ แม้ว่าจนถึงปัจจุบัน กัวลาลัมเปอร์จะยังไม่ได้มีความพยายามอย่างเป็นทางการ นอกเหนือไปจากการประกาศว่าจะทำการศึกษาการขึ้นทะเบียนบาติกอินโดนีเซียโดยยูเนสโก “เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจของยูเนสโกจะส่งผลต่อทิศทางของผ้าบาติกพื้นเมืองในมาเลเซียหรือไม่” (Ministry of Tourism, Culture and Environment, Sabah, Malaysia 2009, 1) คำแนะนำของยูเนสโกที่มีให้แก่ประเทศไทยซึ่งเผชิญสถานการณ์ใกล้เคียงกันช่วยคลี่คลายความกำกวมว่ามาเลเซียสามารถยื่นขอขึ้นทะเบียนบาติกของตนในทะเบียนตัวแทนมรดกฯ ได้ทุกเมื่อ ในการตอบข้อห้วงใยของประเทศไทยต่อการขึ้นทะเบียน “จีบ” ของกัมพูชา ซึ่งเป็นทำรำที่มีในทั้งสองประเทศ ยูเนสโกได้ยืนยันต่อประเทศไทยว่าการขึ้นทะเบียนดังกล่าวไม่ได้กีดกันการขึ้นทะเบียนจีบ ของไทย รวมทั้งการเชิดหนังอื่น ๆ กับยูเนสโก แม้ว่าจะได้มีการขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรมของกัมพูชาไปแล้วก็ตาม (Phuket News 2011)

การทูต ทางออกของความขัดแย้ง และความร่วมมือที่เปลี่ยนแปลง

จากจุดยืนของยูเนสโกในการคุ้มครองและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในทุกรูปแบบ รวมทั้งศิลปะและมนุษยศาสตร์ วิถีชีวิต การอยู่ร่วมกันด้วยวิถีต่าง ๆ ระบบการให้คุณค่า ประเพณีและความเชื่อ มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มอำนาจให้ประชาชนในการเผชิญความท้าทายทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ (UNESCO 2010, 1) เท่าที่เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ ยูเนสโกได้แสดงความตะขิดตะขวงใจที่จะให้การสนับสนุนการอ้างสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวเหนือมรดกวัฒนธรรม เพราะอาจเป็นการปฏิเสธสิทธิ์ของชุมชนอื่นเหนือองค์ประกอบทางวัฒนธรรมร่วมเหล่านี้ในการที่จะชื่นชม ใช้งาน ผลิตชิ้นใหม่ และทำให้เป็นสินค้า ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ในภูมิภาคที่ “หลากหลายกลุ่มคน หลากหลายภาษา และหลากหลายศาสนา” เช่น อาเซียน (Suryadinata 2005, 41) ความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายเป็นคุณค่าสำคัญที่ยูเนสโกพยายามคุ้มครองและส่งเสริม (UNESCO 2009a) ในฐานะที่เป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง (Suryadinata 2005) ความหลากหลายของอาเซียนได้ขยายเพิ่มมากขึ้นครอบคลุมหลายด้าน จากสิ่งที่สืบทอดมาจากอดีต ทศนคติเชิงกลยุทธ์ (Severino 2005) ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และการพัฒนา (Lin 2010) ไปสู่ระบบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Atje 2008)

ท่ามกลางความหลากหลายดังกล่าว การอ้างสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวเหนือมรดกวัฒนธรรมร่วมถือเป็นการฝ่าฝืนกรอบคิดและจิตวิญญาณของอาเซียนซึ่งมุ่งเน้นความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน (ASEAN 2007a) ทั้งยังเป็นการทำลาย “สิทธิโดยอิสระในการเข้าร่วมวิถีทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อชื่นชมศิลปะและเพื่อแบ่งปันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและผลประโยชน์” ซึ่งได้รับการคุ้มครองภายใต้มาตรา 27 (1) ของ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) (United Nations General Assembly 1948) ข้อเรียกร้องนี้สวนทางกับวัฒนธรรมมาเลย์ซึ่งมีแนวความคิดหลักคือ บุดิ (budi) สอนการบริหารความแตกต่างด้วยการเจรจา ดังเช่นคำสอนในเปอบิลังกัน (perbilangn สุภาชิตมาเลย์) “*Baik pada awak maka baiklah pada saya, Seiya sekata, Berunding beriya, Bulat kata kerana muafakat*” หมายถึง “ผลลัพธ์ที่ดีสำหรับคุณจะเป็นผลลัพธ์ที่ดีสำหรับฉันด้วย ความเห็นพ้องอย่างเป็นเอกฉันท์ที่เกิดขึ้นบนการเจรจาต่อรองที่ไปในทางเดียวกัน เป็นฉันทามติที่ได้มาจากการร่วมมือกันทำงาน” (Wan Norhasniah Wan Husin 2011, 133; Zainal Kling 1997, 51)

ดังเช่นที่กล่าวข้างต้น ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาฉบับใดในปัจจุบันที่เพียงพอต่อการจัดการปัญหาความขัดแย้งเหนือมรดกวัฒนธรรมในระดับภูมิภาค ใน ค.ศ. 2009 ความพยายามของจากรัฐในการขยายขอบเขตความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายระดับชาติที่รวมเอางานคดีชนวิทยาและการแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้าไว้ “ยังคงเป็นเพียงทฤษฎีที่อยู่ในกระดาษเท่านั้น” (Antons 2009b, 113) แต่จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เคยปฏิบัติได้จริง (Antons 2009b; Antons 2009a) องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (The World Intellectual Property Organization หรือ WIPO) ยอมรับว่า “ความขัดแย้งเรื่องมรดกวัฒนธรรมมักจะมีหลายมิติ ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมายที่ซับซ้อน แต่ยังเป็นประเด็นอ่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ จริยธรรม ศิลธรรมในอดีต การเมือง ศาสนา หรือธรรมชาติจิตวิญญาณ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องกฎหมายเสมอไป”

(World Intellectual Property Organization (WIPO) 2009, 1) ความซับซ้อนของความขัดแย้งเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมชี้ให้เห็นว่าเครื่องมือทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งดังกล่าวได้ การฟ้องร้องดำเนินคดีจึงเป็นทางออกที่ไม่ดีและไม่ได้ผล เพราะมันอาจแก้ปัญหาได้ชั่วคราวแต่ไม่ยั่งยืน และในขณะเดียวกันยังเพิ่มความเสี่ยงที่จะบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีด้วย ในบางกรณี การฟ้องร้องดำเนินคดียังเป็นการเพิ่มความคับแค้นใจให้แก่คู่กรณี ด้วยเหตุนี้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (World Intellectual Property Organization (WIPO) 2009, 1) จึงมุ่งหาทางออกของปัญหาด้วย “แนวทางสร้างสรรค์” อาทิ กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล (alternative dispute resolution) เนื่องจากเป็นที่ยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการพูดถึงทั้งประเด็นที่อยู่และไม่อยู่ในการพิจารณาคดีความ รวมทั้งประเด็นอ่อนไหว ความต้องการพิเศษ และการสงวนรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีด้วย

ความเหมาะสมของการใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล โดยเฉพาะในบริบทของอาเซียน ได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการด้านสิทธิทางปัญญาจำนวนมาก **คริสตอฟ แอนทอนส์** (Antons 2009b, 115–116) ผู้เชี่ยวชาญภูมิภาค อธิบายว่า

“ความขัดแย้งระดับภูมิภาค...แสดงให้เห็นว่าการปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญในเอเชีย เพราะในบางครั้งมรดกวัฒนธรรมยังคงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของรัฐชาติ ความชอบธรรมทางการเมืองและบางครั้งเพื่อกำหนดขอบเขตพรมแดน...กลไกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการจัดการมรดกวัฒนธรรมที่ขยายข้ามพรมแดน”

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งเรื่องเพนเตท เดือนกันยายน ค.ศ. 2009 ผู้นำของมาเลเซียและอินโดนีเซียตกลงร่วมกันส่งเรื่องนี้ให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิของอาเซียน (Eminent Persons Group หรือ EPG) (Mohd Nasir Yusoff 2009) ซึ่งเป็นคณะบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาประกอบด้วยตัวแทนของประเทศในอาเซียนที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือ (Job 2008) และยังคงตกลงกันว่าจะมอบหมายให้คณะผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ดูแลปัญหาในลักษณะเดียวกันนี้ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Mohd . Nasir Yusoff 2009) หลังจากการพิจารณาอย่างไม่เป็นทางการ คณะผู้ทรงคุณวุฒิ โดย **ตริย ซูทริสโน** (Try Sutrisno) ประธานคณะ กล่าวว่า “กรณีเพนเตทไม่น่าจะเกิดขึ้นหากมีการสื่อสารที่ดีระหว่างทั้งสองประเทศ...ถ้าหากได้มีความร่วมมือทางวัฒนธรรมในการนำเสนอเพนเตทตั้งแต่แรก สถานการณ์คงจะไม่ออกมาเป็นแบบนี้” (Heru 2009, 1) ประธานตริย ซูทริสโน ยังเปิดเผยด้วยว่า คณะผู้ทรงคุณวุฒิได้ทำข้อเสนอแนะสำหรับทั้งสองประเทศในรูปแบบของข้อเสนอแนะกลไกที่จะช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ การป้องกันโอกาสเกิดความขัดแย้งที่ไม่สมควร และหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต (Lutfia 2009) ส่วนหนึ่งของข้อเสนอแนะคือแผนการให้การสนับสนุนการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างทั้งสองประเทศ (Lutfia 2009)

การเจรจาทวิภาคีระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศถูกจัดขึ้นหลายครั้งเพื่อหารือปัญหาความตึงเครียดทางการทูตอื่น ๆ รวมทั้งความปลอดภัยของชาวมาเลเซียที่อาศัยในอินโดนีเซีย (Channel News Asia 2009) และการดูแลสุขภาพตลอดจนการทำสัญญาจ้างงานในนามของผู้อพยพชาวอินโดนีเซีย (Hunt 2010)

ส่วนปัญหาความขัดแย้งเรื่องพรมแดน ทั้งสองประเทศต่างทราบดีว่าการเจรจาวิภาคีเป็นช่องทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และคงไม่มีวิธีการแก้ปัญหาที่รวดเร็วสำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (People's Daily 2010) แม้ในขณะที่ความตึงเครียดกำลังขยายตัว ทั้งจาการ์ตาและกัวลาลัมเปอร์ก็ออกมายืนยันอย่างหนักแน่นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงแน่นแฟ้น และมีหลักฐานการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างทั้งสองประเทศที่ยังมีอย่างต่อเนื่อง (The Star 2010) ความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายก็ทวีความแน่นแฟ้นขึ้นภายหลังการสังหาร **นอร์ดิน เอ็ม ท็อป** (Nordin M. Top) ผู้ก่อการร้ายที่เป็นที่ต้องการ เป็นเหตุการณ์ที่ขับเคลื่อนให้ทั้งสองประเทศให้คำมั่นสัญญาในการริเริ่มความร่วมมือในการต่อต้านผู้ก่อการร้ายและแบ่งปันข่าวกรองในอนาคต (Hunt 2009) ข้อตกลงวิภาคีล่าสุดเกี่ยวกับแรงงานอพยพทำให้จาการ์ตายกเลิกการห้ามส่งแรงงานไปยังมาเลเซีย ถือเป็นสัญญาณที่ดีให้เห็นถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตในทางที่ดีขึ้น (Jakarta Post 2011)

ในบทบาทการให้ความช่วยเหลือ คณะผู้ทรงคุณวุฒิสามารถดำเนินการต่อไปในการสร้างการสนทนาระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศเพื่อสร้างความเข้าใจและจัดการระดับความคาดหวังและความกังวลของแต่ละฝ่าย กระบวนการที่ไม่เป็นทางการอื่น ๆ อาทิ การปรึกษาหารือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ กับผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมระดับภูมิภาค องค์กร สถาบัน และเครือข่ายนอกภาครัฐ ก็อาจช่วยกระตุ้นการหารือ ระดมสมอง เกี่ยวกับตัวอย่างที่ดีของการปกป้องคุ้มครองและจัดการมรดกวัฒนธรรมที่ไม่เป็นกายภาพ และช่วยระบุแนวทางที่จำเป็นในการพัฒนางานวิจัยในด้านนี้ให้กว้างและลึกยิ่งขึ้น และอาจเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจ (ผ่านทางโครงการความรับผิดชอบทางสังคมของบริษัท) นักวิชาการ องค์กรประชาสังคม และสื่อมวลชนในการชักจูงสังคมและช่วยลดความตึงเครียดผ่านการแสดงออกอย่างมีวุฒิภาวะและผ่านการเน้นย้ำเหตุผลของข้ออ้างของทั้งสองฝ่าย

หากกล่าวในภาพกว้าง มีความกังวลตั้งแต่ก่อตั้งอาเซียนว่า “ผู้คนในภูมิภาคไม่รู้จักซึ่งกันและกันมากนัก” (Suryadinata 2005, 42) หลายทศวรรษที่ผ่านมา ความต้องการที่เติบโตขึ้นในหมู่ผู้นำชาติอาเซียน ในการที่จะสร้างอัตลักษณ์ของภูมิภาคไม่ได้กลายเป็นความจริง เนื่องจาก “การรวมกันส่วนใหญ่เป็นโครงการของชนชั้นนำ ซึ่งมุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงภายในประเทศ โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอก เพื่อที่จะอยู่ในอำนาจต่อไป” (Jonsson 2008, 16) เมื่อเป็นเช่นนั้น อัตลักษณ์ของชาติมีอำนาจเหนืออัตลักษณ์ภูมิภาคที่ถูกสร้างขึ้นโดยการหลอมรวมความหลากหลายเข้าด้วยกัน (Suryadinata 2005) อุดมการณ์ที่แตกต่างและประสบการณ์ที่ผ่านมาของประเทศสมาชิกเป็นสิ่งที่ยับยั้งไม่ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดได้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เพิ่งจะมีมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เริ่มเห็นพัฒนาการ ความขัดแย้งล่าสุดระหว่างอินโดนีเซีย-มาเลเซีย ได้มอบอุปสรรคที่มาในเวลาที่เหมาะสมแก่อาเซียนในการทบทวนเป้าหมาย และเพื่อสนับสนุนความพยายามในการสร้างอัตลักษณ์ของภูมิภาคที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การบรรลุเป้าหมายนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย หากพิจารณาถึงการเผชิญหน้าและการเอาชนะ ไม่เพียงแต่ความเป็นพหุสังคมของภูมิภาค แต่ยังมีความจริงรักภักดียึดติดกับความเชื่อมโยงตั้งแต่ยุคก่อนอาณานิคม ซึ่งได้สร้างให้เกิดอัตลักษณ์ที่คลุมเครือ และ “ขอบเขตของอัตลักษณ์ที่สับสนและเกิดข้อโต้แย้ง” (Jones 2004, 158) ความผูกพันกับท้องถิ่นที่หลากหลาย และ “การเปลี่ยนแปลงซ้ำแล้วซ้ำเล่าของพรมแดนทางวัฒนธรรมและความจงรักภักดีทางการเมือง” (Jonsson 2008, 16) ความสำเร็จของ

ความพยายามนี้จึงขึ้นอยู่กับทำให้ค่านิยมสัญญาของอาเซียนในการทบทวนแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ของผู้คนในภูมิภาค ในทุกระดับของสังคมและไม่เพียงเฉพาะในระดับผู้นำเท่านั้น (Jones 2004) ในการสร้างบ่มเพาะ และหลอมรวมอัตลักษณ์ของทั้งภูมิภาคมีความจำเป็นที่จะต้องให้โอกาสทุกคนในการมีส่วนร่วมในมาตรการเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่น โดยเฉพาะมาตรการที่ช่วยเพิ่มความเข้าใจระหว่างผู้คนต่อผู้คนที่เกี่ยวกับรากเหง้า วัฒนธรรม ประสบการณ์ในอดีต และความสัมพันธ์ เพื่อช่วยให้พวกเขาเพิ่มความใส่ใจต่ออัตลักษณ์และโลกทัศน์ที่พวกเขามีร่วมกัน ที่ถูกแบ่งแยก และแม้แต่ที่แข่งขันกัน (Jones 2004) ซึ่งในเรื่องนี้ไม่มีใครช่วยได้ แต่อาจมองเรื่องนี้ในแง่ดี เช่นที่ คริวซองและทริน เขียนไว้ (Croissant and Trinn 2009, 41)

“ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของภูมิภาคและในสังคมมอบทั้งความท้าทายและโอกาสสำหรับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ บนพื้นฐานความเข้าใจและการเจรจาในอาเซียน รูปแบบของการสร้างอัตลักษณ์ร่วมนั้นสามารถรับรู้ได้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความขัดแย้งระหว่างประเทศและกลุ่มประเทศในเอเชียไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบของความรุนแรง”

ในการคาดการณ์ของผู้เขียน (Croissant and Trinn 2009, 41)

“เอเชีย โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแนวโน้มสูงที่จะมีความขัดแย้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเกี่ยวกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ แต่ประเทศในภูมิภาคก็ยังมีศักยภาพพิเศษที่จะรับประกันการดำรงอยู่ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของหลากหลายศาสนา ภาษา และกลุ่มคนที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม”

อาจจะโต้แย้งได้ว่าบทบาทการเป็นสื่อกลางเช่นนี้เหมาะสมที่จะเป็นหน้าที่ของประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC) เพราะมีบทบาทให้การสนับสนุนในขอบเขตที่เกี่ยวข้อง (ASEAN 2009) จากมุมมองทางสังคมและสถาบัน อาทิ การศึกษา ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียนสามารถสนับสนุนการสร้างและพัฒนาพื้นที่ทางสังคมซึ่งจะช่วยส่งเสริมความร่วมมือที่กว้างขวางขึ้นและลึกซึ้งขึ้นของผู้คนจากทุกประเทศในอาเซียนทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประวัติศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจ และระบบสังคมการเมือง (Koh 2007) ด้วยการใช้กลไกที่มีอยู่แล้วหรือการสร้างสรรคทางออกใหม่ ๆ วิธีการสร้างความเชื่อมั่นและความเป็นปึกแผ่นสามารถที่จะรินไหลไปสู่ระดับชาวบ้านเพื่อช่วยสร้างอัตลักษณ์ของภูมิภาค กลไกเหล่านี้อาจจะช่วยกระตุ้นผู้คนด้วย “ความตระหนักรู้ว่าเหนือรัฐชาติยังมีโครงสร้างร่วมอีกชุดที่ให้ความมั่นใจในความคุ้มครองและความสบายใจ” (Jones 2004, 143) กลไกเหล่านี้ยังสามารถใช้เป็นช่องทางเชื้อเชิญให้ผู้คนเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์อีกด้วย

ในแง่นี้ ความพยายามร่วมกันดังเช่นความร่วมมือระหว่างจาร์ตาและกัวลาลัมเปอร์เมื่อเร็ว ๆ นี้ ในการออกแสดงมปชูปภาพสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของอินโดนีเซียและมาเลเซีย แสดงให้เห็นศักยภาพสำหรับทั้งสองประเทศที่จะร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย (Nirmala 2011) ด้วยการจงใจหลีกเลี่ยงการนำเสนอตรรกวัฒนธรรมที่เป็นกรณีขัดแย้ง อาทิ บาติก (Nirmala 2011) อย่างไรก็ตาม

ถือเป็นเรื่องน่าเสียดาย ที่ทั้งสองประเทศได้สูญเสียโอกาสอันมีค่า ในการนำเสนอมรดกวัฒนธรรมร่วมของพวกเขาสู่เวทีโลกในทุกความเหมือนและทุกความงดงามในความแตกต่าง ไม่น่าว่าวันหนึ่ง จาการ์ตาและกัวลาลัมเปอร์อาจก้าวข้ามความไม่ลงรอยกันเพื่อร่วมกันเสนอขอขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรมร่วมอินโดนีเซีย-มาเลเซีย ดังเช่นที่เคยมีการเสนอชื่อการเดินแทงโกร่วมกันของอาร์เจนตินาและอุรุกวัย หลังจากทะเลาะกันมาหลายปีว่าใครเป็นผู้คิดค้นการเดินร้านี่ขึ้น (Pid 2009) ด้วยความปิติยินดี ภาคภูมิใจที่แทงโกได้รับการขึ้นทะเบียนในทะเบียนตัวแทนมรดกฯ เมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 2009 อาร์เจนตินาและอุรุกวัยวางแผนที่จะใช้ทุนสนับสนุนจากกองทุนขององค์การสหประชาชาติในการปกป้องคุ้มครองประเพณีวัฒนธรรมในการเผยแพร่แทงโกไปทั่วโลก (Surk 2009)

ไม่ว่าในวันหนึ่ง สิ่งที่กำลังข้างต้นและเจ้าภาพของแรงจูงใจอื่น ๆ อาจจะจูงใจอินโดนีเซียและมาเลเซียให้เริ่มดำเนินการโครงการในลักษณะคล้ายกันนี้ เมื่อพิจารณาถึงการซ้อนทับทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มากในภูมิภาค การร่วมทุนของทั้งสองประเทศจะเป็นแบบอย่าง สร้างพื้นที่ในการให้คำแนะนำและแนะแนวทางปฏิบัติ ให้แก่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคอื่นในโลกที่เข้าไปมีส่วนในความขัดแย้งที่คล้ายกัน อินโดนีเซียและมาเลเซียสามารถร่วมกันบุกเบิกการสร้างวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศต่อความขัดแย้งเหน่อมรดกวัฒนธรรมร่วม และแสดงต่อโลกว่ามันเป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนเสียงที่ไม่ประสานกันให้กลายเป็นเสียงเรียกที่ตั้งกังวาน ดึงความสนใจของทั่วโลกมายังลักษณะพิเศษของมรดกวัฒนธรรมทุกอย่างในภูมิภาค โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความพยายามร่วมมือกันดังกล่าวจะปูทางให้อินโดนีเซียและมาเลเซียร่วมกันกำกับทิศทางของอาเซียนเพื่อนำไปสู่ความเป็นประชาคมที่ “สำนึกถึงสายสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ตระหนักถึงมรดกวัฒนธรรมและความผูกพันด้วยอัตลักษณ์ของภูมิภาคที่มีร่วมกัน” ดังเช่นที่ปรากฏในวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 (ASEAN 2007b, 1)

อ้างอิง

- Abdussalam, Andi. 2009. "Malaysia's Pendet Dance Ad Sparks Indonesian Protests." *ANTARANEWS.COM*, August 25.
<http://www.antaraneews.com/en/news/1251197912/malaysias-pendet-dance-ad-sparks-indonesian-protests>.
- Abubaker, Syarisa Yanti. 2002. "Migrant Labour in Malaysia: Impact and Implications of the Asian Financial Crisis." In *East Asia Development Network (EADN) Regional Project on the Social Impact of the Asian Financial Crisis. 5*. Makati, the Philippines: East Asian Development Network (EADN).
- Adnan Nawang. 2009. "Melayu Dan Kesarjanaannya; Perihal Perjuangan Kebangsaan Melayu [The Malay People and Their Intellectuals: A Malay Nationalist Struggle." In . Perak: Institut Peradaban Melayu.
- Ahmad Pathoni. 2009. "Storm over 'Stealing' of Balinese Dance." *Malaysiakini*, February 9.
<http://www.malaysiakini.com>.
- Alias Sidek. 1999. *Penglibatan Dunia Melayu Dalam Peribahasa [The Malay World's Involvement in Proverbs]*. Kuala Lumpur: University of Malaya Press.
- Andaya, Leonard Y. 2001. "The Search for the 'Origins' of Melayu." *Journal of Southeast Asian Studies* 32 (03): p. 315–330. doi:10.1017/S0022463401000169.
- Anti-Maling. n.d. "BIM: Berita Indonesia and Malaysia." <http://anti-mailng.webnode.com/>.
- Anti-Malingsia. n.d. "Never Visit Malaysia." <http://nevervisitmalaysia.multiply.com>.
- Antons, Christoph. 2009a. "Traditional Knowledge in Asia: Global Agendas and Local Subjects." In *Regulation in Asia: Pushing Back on Globalization*, edited by J. Gillespie and R. Peerenboom. New York: Routledge.
- . 2009b. "What Is Traditional Cultural Expression?" *World Intellectual Property Organization (WIPO) Journal* 1: p. 103–116.
- Appiah, Kwame Anthony. 2006. "Whose Culture Is It?" *New York Review of Books* 53 (2): p. 38–41.
- Arnove, Anthony. 1998. "Indonesia: Crisis and Revolt." *International Socialist Review*, November, p. 9–17.
- ASEAN. 2007a. "Charter of the Association of Southeast Asian Nations." ASEAN. <http://www.aseansec.org/ASEAN-Charter.pdf>.

- . 2007b. “‘ASEAN Vision 2020’ Report from the 1997 ASEAN Summit Meeting, Kuala Lumpur, Malaysia.” <http://www.aseansec.org/1814.htm>.
- . 2009. “The ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) Plan of Action.” <http://www.aseansec.org/16832.htm>.
- . 2011. “Overview.” <http://www.aseansec.org/64.htm>.
- Ashwill, Mark A., and Duong Thi Hoang Oanh. 2009. “Developing Globally Competent Citizens: The Contrasting Cases of the United States and Vietnam.” In *The Sage Handbook on Intercultural Competence*, edited by Darla K. Deardorff. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Asia News Network. 2010. “Malaysia’s Arrogance versus Indonesia’s Envy,” September 6. <http://www.asiaone.com>.
- Atje, Raymond. 2008. “ASEAN Economic Community: In Search of a Coherent External Policy.” In *Deepening Economic Integration in East Asia - The ASEAN Economic Community and Beyond*, p. 156–172. ERIA Research Project Report 2007 1-2. Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.
- Barker, Joshua. 2008. “Beyond Bandung: Development Nationalism and (Multi) cultural Nationalism in Indonesia.” *Third World Quarterly* 29 (3): p. 521–540. doi:10.1080/01436590801931496.
- Barnard, Timothy T., and Hendrik M.J. Maier. 2004. “Introduction.” In *Contesting Malayness: Malay Identity across Boundaries*, edited by Timothy T. Barnard. Singapore: Singapore University Press, National University of Singapore.
- BBC. 2009. “Malaysia and Indonesia Tries to Mend Ties,” November 12. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8355417.stm>.
- Belford, Aubrey. 2009. “Calls for ‘War’ in Indonesia-Malaysia Dance Spat.” *Jakarta Globe*. September 5. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Benjamin, Geoffrey, and Cynthia Chou, eds. 2002. *Tribal Communities in the Malay World: Historical, Cultural, and Social Perspectives*. Leiden, the Netherlands : Singapore: International Institute for Asian Studies ; Institute of Southeast Asian Studies.
- BERNAMA. 2009. “Don’t Dispute If Malaysian, Indonesian Culture Overlap.” October 20. <http://www.bernama.com>.
- “Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.” 1886. September 9. http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/trtdocs_wo001.html.

- Blake, Janet. 2000. "On Defining the Cultural Heritage." *International & Comparative Law Quarterly* 49 (01): p. 61–85. doi:10.1017/S002058930006396X.
- Brown, David. 1994. *The State and Ethnic Politics in Southeast Asia*. Politics in Asia Series. London: New York : Routledge.
- Budhisantoso, S. 1996. "National Identity and Development in the Plural Society of Indonesia." In *Interface of Cultural Identity and Development*, edited by Baidyanath Saraswati and Indira Gandhi National Centre for the Arts, p. 95–98. Culture and Development Series, no. 1. New Delhi: Indira Gandhi National Centre for the Arts.
- Burnett, David. 2002. *Clash of Worlds*. London: Monarch Books.
- Case, William F. 2000. "The New Malaysian Nationalism: Infirm Beginnings, Crashing Finale." *Asian Ethnicity* 1 (2): p. 131–147. doi:10.1080/713611700.
- Channel News Asia. 2009. "Malaysian FM to Visit Indonesia to Calm 'Theft' Row," September 16. <http://www.channelnewsasia.com>.
- Chong, Jinn Winn. 2009. "Identity-Based Conflicts: Perceived Difference versus Perceived Threat." *Journal of International Service* 19: p. 77–90.
- Collins, Nick. 2009. "Indonesians Tells Malaysians 'Hand Off Our Batik.'" *The Telegraph*, October 5. <http://www.telegraph.co.uk>.
- Coombe, R. J. 1993. "The Properties of Culture and the Politics of Possessing Identity: Native Claims in the Cultural Appropriation Controversy." *Canadian Journal of Law and Jurisprudence* 6 (2): p. 249–285.
- Croissant, Aurel, and Christoph Trinn. 2009. "Culture, Identity and Conflict in Asia and Southeast Asia." *ASIEN* 110: p. 13–43.
- Department of Statistics Malaysia. 2011. "Principal Statistics of Labour Force, Malaysia, September 2011." *Time Series* 28 (12). <http://www.statistics.gov.my>.
- Devadason, Evelyn. 2011. "Policy Chaos over Migrant Workers in Malaysia." *East Asian Forum*. January 11. <http://www.eastasiaforum.org>.
- Didiet Drogba, and Malon Babu Ingggris. n.d. "We Hate Malaysia." <http://www.facebook.com/group.php?gid=68311750529>.
- Elson, R. E. 2008. *The Idea of Indonesia: A History*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Emerling, Susan. 2009. "Is Greece Losing Its Elgin Marbles?" *Foreign Policy*, August 21. <http://www.foreignpolicy.com>.

- Farish Noor. 2009. "Malaysian-Indonesian Relations and the 'Cultural Conflicts' between the Two Countries." Institut de Recherches et Prospective Postales.
- Farrah Naz Karim. 2009. "Security on Alert for 'Invasion.'" *New Straits Times*, October 7. <http://www.nst.com.my>.
- Faucher, Carole. 2006. "Popular Discourse on Identity Politics and Decentralisation in Tanjung Pinang Public Schools." *Asia Pacific Viewpoint* 47 (2): p. 273–285. doi: 10.1111/j.1467-8373.2006.00311.x.
- Fitzpatrick, Stephen. 2009. "Ancient Hostilities between Indonesia and Malaysia Turn Ugly." *The Australian*, September 12. <http://vkaw.theaustralian.com.au>.
- Francioni, F. 2003. "Beyond State Sovereignty :The Protection of Cultural Heritage as a Shared Interest of Humanity." *Michigan Journal of International Law* 25: 1209–28.
- Gatut, Budiono, and Vincent Aryanto. 2010. "Batik Industry Of Indonesia: The Rise, Fall And Prospects." *Studies in Business and Economics: An International Journal* 5 (3): p. 156–170.
- Geertz, Clifford. 1973. "The Politics of Meaning." In *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Gelling, Peter. 2009. "Score One for Indonesia in the War Over Batik." *New York Times*, September 14. <http://www.nytimes.com>.
- Glionna, John M. 2009. "Indonesia vs. Malaysia: A Cultural War." *Los Angeles Times*, October 21. <http://articles.latimes.com>.
- Gooch, Liz. 2011. "Malaysia Considers Amnesty for Illegal Immigrants." *New York Times*. June 7. <http://www.nytimes.com>.
- Halim Salleh. 2000. "Globalization and the Challenges to Malay Nationalism as the Essence of Malaysian Nationalism." In *Nationalism and Globalisation: East and West*, edited by Leo Suryadinata and Institute of Southeast Asian Studies, p. 100–122. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Hamayotsu, Kikue. 2002. "Islam and Nation Building in Southeast Asia: Malaysia and Indonesia in Comparative Perspective." *Pacific Affairs* 75 (3): p. 353–375.
- Heru. 2009. "Try: 'Pendet' Case Due to Lack of RI-M'sia Communiations." *Antara*, September 11. <http://www.antaranews.com>.
- Hoffstaedter, Gerhard. 2008. "Representing Culture in Malaysian Cultural Theme Parks: Tensions and Contradictions." *Anthropological Forum* 18 (2): p. 139–160. doi:10.1080/00664670802150182.

- Holst, Frederick. 2007. "(Dis-)Connected History: The Indonesia-Malaysia Relationship." In *Indonesia --the Presence of the Past: A Festschrift in Honour of Ingrid Wessel*, edited by Eva Streifeneder, Antje Missbach, and Ingrid Wessel. Berlin: Regiospectra.
- Howell, L.D., and R.D.F. Palmer. 1993. "Malaysia: The Anxieties of Success." *Journal of Northeast Asian Studies* 12 (4): p. 42–74.
- Hunt, Luke. 2009. "Terrorist's Death Calms Indonesia-Malaysia Relations." *World Politics Review*, September 30. <http://www.worldpoliticsreview.com>.
- . 2010. "Love Thy Neighbour?" *The Diplomat*, October 6. <http://www.the-diplomat.com>.
- Inglehard, Ronald, and Marita Carballo. 2000. "Does Latin American Exist? (And Is There a Confucian Culture?)." In *Culture and Politics: A Reader*, edited by Lane Crothers and Charles Lockhart, 1st ed. New York: St. Martin's Press.
- Ishii, Satoshi, Donal Klopff, and Peggy Cooke. 2010. "Worldview in Intercultural Communication: A Religion-Cosmological Approach." In *Intercultural Communication: A Reader*, edited by Larry A. Samovar, Richard E. Porter, and Edwin R. McDaniel, 13th ed. Boston, Mass: Wadsworth Cengage Learning.
- Jakarta Post. 2011. "Govt Lifts Ban on Migrant Worker Transfer," December 2. <http://www.thejakartapost.com>.
- James, Peter C. 2007. "Human Rights, Cultural Heritage Conservation and Cultural Tourism - Conflict or Collaboration?" In . Cairns: International Council of Monuments and Sites (ICOMOS).
- Job, Brian L. 2008. "The Role of Eminent Persons Group in Asian Regional Institution: ASEAN, APEC, and ARF." In . San Francisco.
- Jones, M.E. 2004. "Forging an ASEAN Identity: The Challenge to Construct a Shared Destiny." *Contemporary Southeast Asia* 26 (1): p. 140–154.
- Jones, Tod. 2005. "Indonesian Cultural Policy, 1950-2003: Culture, Institutions, Government." PhD Dissertation, Curtin University of Technology.
- Jonsson, Kristina. 2008. "Unity in Diversity? Regional Identity Building in Southeast Asia." In *Working Papers in Contemporary Asian Studies*, edited by R. Greatrex. Sweden: Centre for East and Southeast Asian Studies, Lund University.
- Jung Sung-ki. 2010. "France Vows to Do 'Best' over Looted Books' Return." *Korea Times*, March 19. <http://www.koreatimes.co.kr>.

- Kahn, Joel S. 2005. "The Making and Unmaking (?) of a Malay Race." *Social Analysis* 49 (2): p. 164–172. doi:10.3167/015597705780886239.
- Kandasamy, Darshini. 2009. "'Pendet' Not A Tourism Malaysian Ad." *Malay Mail*. August 25. <http://mmail.com.my>.
- Karana, Kirani Pinta, and Putri Prameshwari. 2009. "Outrage Over 'Stolen' Pendet Dance Ends Up as a Misstep." *Jakarta Globe*, August 25. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Kearney, Michael. 1984. *World View*. Chandler & Sharp Publications in Anthropology and Related Fields. Novato, Calif: Chandler & Sharp.
- Klinken, Geert Arend van, and Joshua Barker, eds. 2009. *State of Authority: The State in Society in Indonesia*. Studies on Southeast Asia, no. 50. Ithaca, N.Y: Southeast Asia Program Publications, Southeast Asia Program, Cornell University.
- Knobloch, Charles, and Dewi Savitri Reni. 2009. "Using Batikmark as a First Step to Extend Protection of Indonesian Javanese-Batik Patterned Textile in Foreign Countries." *HG.Org Publications*. March 17. <http://www.hg.org>.
- Koh, Aaron. 2007. "Deparochializing Education: Globalization, Regionalization, and the Formation of an ASEAN Education Space." *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education* 28 (2): p. 179–195. doi:10.1080/01596300701289144.
- Kompas. 2009. "Buntut 'Pendet', Mahasiswa Banten Bakar Bendera Malaysia." *Kompas*, August 27. <http://oase.kompas.com>.
- Kong Sothanarith. 2011. "In Preah Vihear Temple 50 Years of Conflict." *Voice of America*, February 11. <http://www.voanews.com>.
- Kreuzer, Peter. 2002. "Applying Theories of Ethno-Cultural Conflict and Conflict Resolution to Collective Violence in Indonesia." 63. Peace Research Institute Frankfurt (PRIF) Reports No.63. Frankfurt: Peace Research Institute Frankfurt.
- . 2006. "Managing Ethnic Divisions in the Philippines and Malaysia." In *Democracy, Diversity, and Conflict*, edited by Judith Reppy. New York: Cornell University Peace Studies Program.
- Kuek, C. Y. 2005. "Protection of Expressions of Folklore/Traditional Cultural Expressions: To What Extent Is Copyright Law the Solution?" *Journal of Malaysian and Comparative Law* 32 (1): p. 31–70.
- Kurin, Richard. 2004. "Safeguarding Intangible Cultural Heritage in the 2003 UNESCO Convention: A Critical Appraisal." *Museum International* 56 (1-2): p. 66–77. doi:10.1111/j.1350-0775.2004.00459.x.

- Kurniasari, Triwik. 2009. "A New Range of Batik Especially for Kids." *Jakarta Post*, July 26. <http://www.thejakartapost.com>.
- Lambert, Peter. 2006. "Myth, Manipulation, and Violence: Relationships between National Identity and Political Violence." In *Political Violence and the Construction of National Identity in Latin America*, edited by Will Fowler and Peter Lambert, 1st ed. New York: Palgrave Macmillian.
- Lee, Hock Guan. 2000. "Ethnic Relations in Peninsular Malaysia: The Cultural and Economic Dimensions." *Social and Cultural Issues 1*: p. 1–39.
- Leigh, Barbara. 2002. "Batik and Pewter: Symbols of Malaysian Pianissimo." *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia 17* (1): p. 94–109.
- Lian, Kwen Fee. 2001. "The Construction of Malay Identity across Nations Malaysia, Singapore, and Indonesia." *Bijdragen Tot de Taal-, Land- En Volkenkunde / Journal of the Humanities and Social Sciences of Southeast Asia 157* (4): p. 861–879. doi:10.1163/22134379-90003795.
- Lin, C. H. 2010. "ASEAN Charter: Deeper Regional Integration under International Law?" *Chinese Journal of International Law 9* (4): 821–37. doi:10.1093/chinesejil/jmq025.
- Lindsay, Jennifer. 1995. "Cultural Policy and the Performing Arts in Southeast Asia." *Performing Arts in Southeast Asia 9* (4): p. 656–671.
- Liow, Joseph Chinyong. 2005. *The Politics of Indonesia-Malaysia Relations: One Kin, Two Nations*. RoutledgeCurzon Contemporary Southeast Asia Series 2. London ; New York: RoutledgeCurzon.
- . 2010. Indonesia-Malaysia Relations: Baggage of "Blood Brotherhood." Commentaries 124/2010. S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS). <http://hdl.handle.net/10220/6675>.
- Liu, Deming. 2005. "Can Copyright Lend Its Cinderellaic Magic to Chinese Folklore?" *John Marshall Review of Intellectual Property Law 5*: p. 203–215.
- Looi, Elizabeth. 2009. "Minister Sets Up Website to Promote Malaysian Food." *Straits Times*. <http://www.straitstimes.com>.
- Lopez, Greg. 2009. "ASEAN Fragility and Indonesia-Malaysia Tensions." *New Mandala: New Perspectives on Mainland Southeast Asia*. September 20. <http://asiapacific.anu.edu.au>.
- Lowenberg, Peter. 1988. "Malay in Indonesia, Malaysia, Singapore: Three Faces of a National Language." In *With Forked Tongues: What Are National Languages*

- Good For?*, edited by Florian Coulmas. Ann Arbor, MI: Karoma.
- Lutfia, Ismira. 2009. "Malaysian Foreign Minister Regrets Fuss Over Pendet Issue, Wants to Stay Friends." *Jakarta Globe*, September 18. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Major, Brenda, and Sarah S.M. Townsend. 2010. "Coping with Bias." In *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination*, edited by John F. Dovidio, Miles Hewstone, Peter Glick, and Victoria M. Esses. London: SAGE Publications.
- Malay Mail. 2009. "It's Nationalism', Says Hate Malaysia Facebook Site." *Malay Mail*. September 10. <http://www.mmail>.
- Malaysian Insider. 2010. "Indonesian, Malaysian Foreign Ministers to Meet in KL on Sept 6." *Malaysian Insider*, August 28. <http://www.themalaysianinsider.com>.
- Malik, Candra. 2009. "Malaysia Anthem Furor Hits Wrong Note, Says Indonesian Expert." *Jakarta Globe*, September 3. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Malingsial. n.d. "We Hate Malaysia." <http://aku-benci-malaysia.blogspot.om/>.
- Mardiyati, Ade. 2009. "Indonesian Vigilantes Prepare For Battle in Malaysia." *Jakarta Globe*, September 25. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Marks, Kathy. 2009. "Rivals of the East: Battle for Batik." *The Independent*, September 28. <http://www.independent.co.uk>.
- Maruli, Aditia. 2011. "Global Crisis Affecting RI's Batik Exports." *Antara News*, September 29. <http://www.antaraneews.com>.
- Mauzy, Diane K. 2006. "From Malay Nationalism to a Malaysian Nation?" In *After Independence: Making and Protecting the Nation in Postcolonial & Postcommunist States*, edited by Lowell W. Barrington. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Merryman, John Henry. 1986. "Two Ways of Thinking About Cultural Property." *The American Journal of International Law* 80 (4): 831. doi:10.2307/2202065.
- Meuleman, Johan. 2006. "Between Unity and Diversity: The Construction of the Indonesian Nation." *European Journal of East Asian Studies* 5 (1): p. 45–69. doi:10.1163/157006106777998115.
- Ministry of Finance Malaysia. 2010. "The Economic Report 2010/2011." <http://www.treasury.gov.my>.
- Ministry of Tourism, Culture and Environment, Sabah, Malaysia. 2009. "Malaysia to Study UNESCO's Listing of Indonesian Batik as Cultural Heritage." *KEPKAS: Official Web Site of Ministry of Tourism, Culture, and Environment, Sabah*. September 18.

- <http://kepas.sabah.gov.my>.
- Miyazaki, Koji. 2000. "Javanese-Malay: Between Adaptation and Alienation." *Journal of Social Issues in Southeast Asia* 15 (1): p. 76–99. doi:10.1355/SJ15-1D.
- Mohd Nasir Yusoff. 2009. "Susilo Wants EPG to Also Tackle Cultural Issues." *Non-Aligned Movement (NAM) News Network*, August 25. <http://www.namnewsnetwork.org>.
- Neustadt, Richard E., and Ernest R. May. 1988. *Thinking in Time: The Uses of History for Decision-Makers*. Nachdr. New York: Free Press [u.a.].
- Nirmala, Ronna. 2011. "Joint Stamps Bring Indonesia, Malaysia Together." *Jakarta Globe*, August 6. <http://www.thejakertaglobe.com>.
- People's Daily. 2010. "Indonesia, Malaysia Must Resolve Conflict through Negotiations: Ambassador." *People's Daily*. August 20. <http://english.peopledaily.com.cn>.
- Phuket News*. 2011. "Thais Ask: Who Owns the Jeep?," August 20. <http://www.thepuketnews.com/thais-ask-who-owns-the-jeep-26465.php#sthash.6KAnZTBJ.dpuf>.
- Pidd, Helen. 2009. "Argentina and Uruguay Patch up Row to Get Tango on UNESCO List." *The Guardian*. <http://www.guardian.co.uk>.
- Pongphisoot Busbarat. 2011. "Thai-Cambodian Conflict: An Obstacle to the ASEAN Community 2015?" *East Asian Forum*, May 20. <http://www.eastasiaforum.org>.
- Prameshwari, P., M. J. Sihaloho, and A. Tejo. 2009. "Malaysia Enters Ambalat Again." *Jakarta Globe*, May 31. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Prathivi, Niken, and Irawaty Wardany. 2009. "Protest over Presence of Pendet Dance in Malaysia's Tourism Ad Continue." *Jakarta Post*. August 23. <http://www.thejakartapost.com>.
- Pusch, Margaret. 2009. "The Interculturally Competent Global Leader." In *The Sage Handbook of Intercultural Competence*, edited by Darla K. Deardorff, p. 289–301. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Rajadurai, Joanne. 2010. "Speaking English and the Malay Community: The Struggle for Participation and the Negotiation of Identities." *Indonesia and the Malay World* 38 (111): p. 289–301. doi:10.1080/13639811.2010.489371.
- Ramasamy, P. 2004. "International Migration and Conflict: Foreign Labour in Malaysia." In *International Migration in Southeast Asia*, edited by Aris Ananta and Evi Nurvidya Arifin. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Redfield, Robert. 1953. *The Primitive World and Its Transformations*. Ithaca, N.Y:

Cornell University Press.

- Reid, Anthony. 2001. "Understanding Melayu (Malay) as a Source of Diverse Modern Identities." *Journal of Southeast Asian Studies* 32 (03): p. 295–313. doi:10.1017/S0022463401000157.
- Riley, Andela R. 2005. "Straight Stealing: Towards an Indigenous System of Cultural Property Protection." *Washington Law Review* 80: p. 69–164.
- Ross, Marc Howard. 2002. "Culture and Identity in Comparative Political Analysis." In *Comparative Politics: Rationality, Culture, and Structure*, edited by Mark Irving Lichbach and Alan S. Zuckerman, 2nd ed. Cambridge Studies in Comparative Politics. Cambridge ; New York: Cambridge University Press.
- Sagita, Dessy. 2009. "Indonesian Minister Rejects Malaysian Pendet Apology." *Jakarta Globe*, August 28. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- Salih, M. A. Mohamed. 1998. "Other Identities: Politics of Sudanese Discursive Narratives." *Identities* 5 (1): p. 5–31. doi:10.1080/1070289X.1998.9962607.
- Scafidi, S. 2001. "Intellectual Property and Cultural Products." *Boston University Law Review* 81: p. 793–842.
- Schonhardt, Sara. 2009a. "Indonesia Cut from a Different Cloth." *Asia Times Online*, October 3. <http://www.atimes.com>.
- . 2009b. "Battle for Batik." *CNN International: CNNGo*, October 14. <http://www.cnn.go.com>.
- Seattle Times*. 2009. "Malaysia Blames Discovery Channel in Dance Flap," September 4. <http://seattletimes.nwsourc.com>.
- Segawa, N. 2007. "Malaysia's 1996 Education Act: The Impact of a Multiculturalism-Type Approach on National Integration." *SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia* 22: p. 30–56.
- Seneviratne, Kalinga. 2007. "Class Clash Mars Malaysia-Indonesia Ties." *Asia Times Online*, September 6. <http://www.atimes.com>.
- Setiawati, Indah. 2009. "Anti-Malaysia Activities Launch Raid on Malaysians." *Jakarta Post*, November 9. <http://www.thejakartapost.com>.
- Severino, Rodolfo. 2005. "Framing the ASEAN Charter: An ISEAS Perspective." In *Framing the ASEAN Charter: An ISEAS Perspective*, edited by Rodolfo Severino. Singapore:

Institute of Southeast Asian Studies.

- Shamsul, A.B. 1997. "The Economic Dimension of Malay Nationalism: The Socio-Historical Roots of the New Economic Policy and Its Contemporary Implications." *Developing Economies* 35 (3): p. 240–261.
- Singh, Dharmender. 2009. "Ambalat Issue: No Official Protest from Indonesia." *The Star*, June 15. <http://thestar.com.my>.
- Sljivic, A. 1997. "Why Do You Think It's Yours? An Exposition of the Jurisprudence Underlying the Debate between Cultural Nationalism and Cultural Internationalism." *George Washington Journal of International Law and Economics* 31: 399–438.
- Smith, Anthony D. 2000. "Alternative Models of Nation Formation." In *Asian Nationalism*, edited by Michael Leifer. London ; New York: Routledge.
- Soedarjo, Alvin D. 2009. "Indonesia Dresses Up after Batik 'Victory' over Malaysia." *Asia One News*, September 30. <http://www.asiaone.com>.
- Spaan, Ernst, Ton van Naerssen, and Gerard Kohl. 2002. "Re-Imagining Borders: Malay Identity and Indonesian Migrants in Malaysia." *Journal for Economic* 93 (2): p. 160–172. doi:10.1111/1467-9663.00192.
- Suditomo, K., H. Pudjiarti, and M. Dimyathi. 2011. "Working Batik in a Foreign Country." *Tempo Interaktif* 51 (11). <http://www.tempo.co.id/majalah/free/asb-1.html>.
- Suparno, Riyadi. 2010. "Let Malaysians Advertise Pendet and Wayang." *Jakarta Post*, December 2. <http://www.thejakartapost.com>.
- Surk, Barbara. 2009. "Tango on UNESCO World Heritage List." *Seattle Times*, September 30. <http://seattletimes.nwsources.com>.
- Suryadinata, Leo. 2005. "Towards an ASEAN Charter: Promoting an ASEAN Regional Identity." In *Framing the ASEAN Charter: An ISEAS Perspective*, edited by Rodolfo Severino. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Taiwan News*. 2009. "Dispute over Indonesia, Malaysia Border Rekindled," June 9. <http://www.taiwannews.com.tw>.
- Tan, Chee-Beng. 2000. "Ethnic Identities and National Identities: Some Examples from Malaysia." *Identities* 6 (4): p. 441–480. doi:10.1080/1070289X.2000.9962652.
- Tejo, Amir. 2009. "Navy Was Set to Fire on Warship." *Jakarta Globe*, June 4. <http://www.thejakartaglobe.com>.
- The Star. 2010. "Anti-Malaysia Protests Not Affecting Trade: Mustapa." *The Star*,

- August 30. <http://thestar.com.my>.
- Torsen, Molly. 2008. "Intellectual Property and Traditional Cultural Expressions: A Synopsis of Current Issues." *Intercultural Human Rights Law Review* 3: p. 199–214.
- Tumengkol, Avian E. 2009. "UNESCO: Batik Is Indonesian Heritage." *Waspada Online*. October 2. <http://www.waspada.co.id>.
- Tunku Abdul Aziz. 2009. "Indonesia, We Are Not Your Whipping Boy." *Asia One News*, September 6. <http://www.asiaone.com>.
- UNESCO. 1989. "Draft Medium Term Plan (1990-1995). UNESCO, 25 C/4." <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000825/082539eb.pdf>.
- . 2003. "Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage." <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001879/187086e.pdf>.
- . 2007. "Ten Keys to the Convention." In *Information Kit on the Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*. Paris: UNESCO publishing. <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/cultural-diversity/cultural0expressions/the-convention/information-kit>.
- . 2009a. "Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue." In *The UNESCO World Report*, edited by G. Kutukdjian and J. Corbett. Paris: UNESCO publishing. <http://www.unesco.org/en/world-reports/cultural-diversity>.
- . 2009b. "Questions and Answers about Intangible Cultural Heritage." In *Kit on the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris: UNESCO publishing. <http://www.unesco.org/culture/ich/en/kit>.
- . 2009c. "What Is Intangible Cultural Heritage." In *Kit on the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris: UNESCO publishing. <http://www.unesco.org/culture/ich/en/kit>.
- . 2010. Action Plan for 2010, *International Year for the Rapprochement of Cultures*. Paris: UNESCO publishing. <http://www.unesco.org>.
- . 2011a. "Indonesia: Information Related to Intangible Cultural Heritage." *UNESCO Publishing*. <http://www.unesco.org/culture/ich/en/id>.
- . 2011b. "Malaysia: Information Related to Intangible Cultural Heritage." *UNESCO Publishing*. <http://www.unesco.org/culture/ich/en/my>.

- . 2011c. “The Intangible Heritage Lists.” *UNESCO Publishing*. <http://www.unesco.org/culture/ich>.
- . 2011d. “Indonesia Stages the ‘World Batik Summit’ in Jakarta, 28 September-2 October 2011.” *UNESCO Publishing*. September 29. <http://portal.unesco.org>.
- United Nations General Assembly. 1948. “Universal Declaration of Human Rights.” <http://www.unhcr.org/refworld/dpcid/3ae6b3712c.html>.
- Volkan, Vamik D. 1998. *Bloodlines: From Ethnic Pride to Ethnic Terrorism*. New York: Farrar Strauss Giroux.
- Wan Norhasniah Wan Husin. 2011. “Budi-Islam Its Role in the Construction of Malay Identity in Malaysia.” *International Journal of Humanities and Social Science* 1 (12): p. 132–142.
- Weiss, Meredith L. 2010. “Malaysia-Indonesia Bilateral Relations: Sibling Rivals in a Fraught Family.” In *International Relations in Southeast Asia: Between Bilateralism and Multilateralism*, edited by N. Ganesan, Ramses Amer, and Institute of Southeast Asian Studies. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Widyawati, Nina. 2006. “Representations of Migrant Workers in Malaysian Newspapers. Are We up to the Challenge?” In *Current Crises and the Asian Intellectual Community*. Kuala Lumpur: The Nippon Foundation Fellowships for Asian Public Intellectuals.
- Worden, Nigel. 2001. “‘Where It All Began’: The Representation of Malaysian Heritage in Melaka.” *International Journal of Heritage Studies* 7 (3): p. 199–218. doi:10.1080/13527250120079300.
- World Intellectual Property Organization (WIPO). 2009. “Art and Culture Heritage Dispute Resolution.” *WIPO Magazine: News and Events*. http://www.wipo.int/wipo_magazine.
- Yu, P. K. 2008. “Cultural Relics, Intellectual Property, and Intangible Heritage.” *Temple Law Review* 81: p. 433–506.
- Zainal Kling. 1997. “Adat: Collective Self-Image.” In *Images of Malay-Indonesian Identity*, edited by Michael Hitchcock and Victor T. King. Kuala Lumpur; Oxford; New York: Oxford University Press.
- Ziegenhain, Patrick. 2008. *The Indonesian Parliament and Democratization*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.